

Національний університет «Острозька академія»

Факультет романо-германських мов

Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему

**Технічні тексти: особливості створення та перекладу (на прикладі
сфери гірничої справи)**

Виконала: студентка 2 курсу магістеріуму, групи МА-21

напряму підготовки (спеціальності):

ОПП "LANGUAGE MEDIATION AND TESOL".

035 Філологія. 035.041 Германські мови та літератури

Войтюк А.О.

Керівник: канд. філол. н., доц.

Коцюк Л. М

Рецензент _____

Острог – 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕХНІЧНІ ТЕКСТИ СФЕРИ ГІРНИЧОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	11
1.1 Загальні особливості науково-технічних текстів.....	11
1.2 Технічні характеристики машини гірничої справи як технічного тексту.....	17
РОЗДІЛ 2. ТЕРМІНОЛОГІЧНА СИСТЕМА ТА ЇЇ СТРУКТУРА.....	23
2.1 Термін та термінологія: визначення та основні характеристики та проблеми перекладу.....	23
2.1.1 Загальна характеристика термінів.....	23
2.1.2 Термінологія гірничої справи: стан лексикографічного представлення.....	25
2.1.3 Особливості перекладу технічних термінів. Проблема перекладу	26
2.2 Глосарій. Типи глосаріїв. Термінологічні словники та їх типи.....	30
2.3 Аналіз глосаріїв до технічних текстів гірничої справи	32
2.4 Створення глосаріїв або термінологічних словників. Укладання глосарію до технічного тексту (інструкції).....	39
РОЗДІЛ 3. Технічний текст у перекладі: Процеси та адаптація.....	52
3.1 Адаптація інших видів технічних текстів гірничої сфери у навчальних цілях.....	52
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ.....	67

АНОТАЦІЯ

Ключові слова: технічний текст, глосарій, термін.

Тема: Технічні тексти: особливості створення та перекладу (на прикладі сфери гірничої справи).

Автор: студентка 2 курсу магістеріуму, групи МА-21, напряму підготовки (спеціальності): ОПП "LANGUAGE MEDIATION AND TESOL". 035 Філологія. 035.041 Германські мови та літератури - Войтюк Анна Олександрівна.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент - Коцюк Леся Миколаївна.

Короткий зміст праці:

Дослідження спрямоване на аналіз технічних текстів, їх структурних особливостей, а також видів глосаріїв та їх формування. Робота складається з розділів, витоки яких сформувались з основних цілей:

1. Визначення та аналіз технічних текстів з розкриттям їх різновидів і характеристик.
2. Дослідження концепцій "термін" та "термінологія", розгляд значення глосарію та термінологічного словника, а також розбір процесу їх утворення.
3. Вивчення питань перекладу технічних текстів та їх проблематики.

У дослідженні аналізуються англо- та україномовні лексичні ресурси гірничої справи, що сприяло виявленню основних характеристик технічних текстів. Також у дослідженні розкривається поняття глосарію, його властивості та різновиди, розглядаються етапи його складання, що сприяли формуванню глосарію в контексті технічних текстів, розглядалися різні джерела, такі як "GEORGII AGRICOLAE DE RE METALLICA LIBRI XII. 1506", посібник Л. М. Черноватого та О. В. Ребрія "ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ", брошура та інструкція до гірничої машини з основними характеристиками на сайті продажів, а також підручник для здобувачів професійної освіти "Гірничі роботи".

Впродовж дослідження роботи, було сфокусовано увагу на різних типах технічних текстів та їхніх особливостях. Також наведені приклади адаптації перекладу технічних текстів з англійської на українську та навпаки. У цьому розділі

частково розкрито проблему перекладу термінів та пошуку відповідників у різних мовах.

Також досліджено питання термінологічних словників та глосаріїв, включаючи їх методи формування, створення, структуру, а також проблематику написання глосаріїв не лише двомовних, але і одномовних. У ході роботи використовувалися різноманітні онлайн-словники.

У підсумку дослідження роботи проведено аналіз отриманих результатів та сформульовано відповідні висновки.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Щоденно людство рухається вперед, впроваджуючи нові технології, розвиваючи різні сфери діяльності та іноді створюючи цілковито нові. Цей процес призводить до спорудження машин, відкриття заводів та створення нових робочих місць. Все це значно підвищує попит на різноманітні ресурси. Сучасність підкреслена рядом конфліктів та невирішених проблем, пов'язаних із земельними ресурсами, корисними копалинами та іншими. Це обумовлює необхідність дослідження цих питань з різних наукових поглядів. Земля є джерелом усього: від деревини та води до металів, коштовного каміння та продуктів харчування, а також постачає кисень. Часто буває потреба у цих природних благах, і це стає наслідком неефективного використання людських можливостей.

Тема моєї роботи – "Технічні тексти: особливості створення та перекладу (на прикладі галузі гірничої справи)" – прямо пов'язана з цими проблемами. Гірнична справа взаємодіє з різноманітними природними ресурсами, переліченими вище. Для того щоб багато фахівців здобули розуміння суті тих самих питань чи термінів, необхідно багато пояснювати різними мовами, щоб фахівці з різних країн могли сприймати одну і ту саму інформацію і зрозуміти її. Внаслідок тісного пов'язання фахівців з однією галуззю, виникає велика кількість технічних текстів, які потрібно перекладати на різні мови.

Після набуття незалежності Україною постійно зростає вимога до використання гірничої термінології у науці, техніці, навчальних закладах та підприємствах різних секторів. Це особливо важливо при коригуванні чинних нормативних та технічних документів. Фахівці науково-дослідних установ, проектних інститутів, технічних університетів та гірничих підприємств зіткнулися з труднощами через відсутність узгоджених термінів [7].

Лимар І.М та Дерді Е.Т., дослідники цієї сфери, вважають, що питання технічних текстів залишається не до кінця вивченим. Поняття технічного тексту та його класифікація є предметом обговорення серед вітчизняних та зарубіжних науковців. Інформативність технічних текстів також залишається предметом дослідження.

Проблема інформативності технічних текстів привертає увагу кількох видатних дослідників протягом багатьох років.

У сучасній дискусії поняття "технічний текст" та саме розуміння "тексту" залишаються предметом суперечок, не маючи єдиного підходу до їх визначення. Неоднозначність у визначенні пояснюється тим, що термін "технічний текст" частіше замінюється виразом "технічна документація". За підтримкою Р.С. Гіляревського, С.П. Кушнерук розглядає технічну документацію як сукупність письмових матеріалів, що використовуються у проектуванні, створенні та експлуатації будь-яких технічних об'єктів [12].

У контексті перекладу таких текстів, стає очевидним, що це стає ключовим аспектом для успішної роботи, особливо в галузях, що охоплюють кілька країн. Це потребує наявності термінологічних словників, глосаріїв та значного обсягу наукової літератури. Таким чином, лексикографія, яка вивчає словники та терміни, займає важливе місце у перекладі різноманітних текстів. Для роботи з різними науковими галузями важливим є розуміння поняття глосарію як словника, що пояснює невідомі або застарілі терміни в тексті.

На даний момент проблематика створення технічних глосаріїв виступає однією з найактуальніших у сфері мовознавства. Після надання українській мові статусу державної і значного розширення її сфери вживання, зросла необхідність у ретельному аналізі стану української науково-технічної термінології. Ця актуальна проблема національної гірничої термінології у останні роки набула значного значення через потребу в систематизації, відродженні, нормуванні та упорядкуванні термінів [7].

Моє дослідження фокусується на технічних текстах у галузі гірничої справи та вивчає особливості та методики створення глосаріїв, які можуть в майбутньому сприяти розвитку перекладознавства.

Мета мого дослідження полягає у дослідженні характеристик створення та перекладу текстів технічного стилю на прикладі гірничої справи.

Завданнями цього дослідження є:

1. Визначити та проаналізувати технічні тексти з розкриттям їх різновидів і характеристик.
2. Дослідити концепції "термін" та "термінологія", розглянути значення глосарію та термінологічного словника, а також розібрати процес їх утворення.
3. Вивчити питання перекладу технічних текстів та їх проблематики.

Об'єкт дослідження: технічні тексти, їх особливості та переклад.

Предмет дослідження: технічні тексти (документація) гірничої справи та їх особливості, гірничча термінологія, глосарії, утворення глосаріїв та переклад наукових (технічних) термінів.

Матеріал дослідження: для дослідження теми та виконання завдань я планую використовувати латинський підручник «GEORGII AGRICOLAE DE RE METALLICA LIBRI XII. 1506», його англomовний переклад 1912 року, порівняльний переклад Володимира Білецького та Геннадія Гайки (див. додаток А і додаток Б). Також увагу буде приділено перекладам з посібника Л. М. Черноватого та О. В. Ребрія «ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ» (див. додаток В). Для створення глосаріїв використовуватимуться різноманітні онлайн словники. Крім цього, під час дослідження буде проаналізовано брошуру чи інструкцію до гірничої машини (див. додаток Є), а також підручник для здобувачів професійної освіти «Гірничі роботи» (див. додаток Ж). Дослідження також включало аналіз статей та веб-сайтів, де можна зустріти різні види технічних текстів.

Наукова новизна даної роботи ґрунтується на ретельному аналізі різноманітних форм технічних текстів, утворенні технічного глосарію та розгляді основних проблем, що виникають під час перекладу цих текстів. Моє дослідження включало застосування різних методів, таких як метод гіпотез, аналіз і синтез, дефініційний аналіз, дистрибутивний аналіз та трансформаційний аналіз.

Практичне значення полягає у можливості використання цієї роботи та отриманих результатів для навчальних та перекладацьких цілей. Отриманий матеріал можуть використовувати як студенти, так і професійні перекладачі, а також науковці для подальшого аналізу та дослідження даної теми.

Апробація: робота була представлена на XXVIII науковій конференції «Дні

Науки» у секції «Прикладні лінгвістичні дослідження в умовах міжкультурної комунікації», яка проходила 15-19 травня 2023 року (див. Додаток 3). Темою виступу – «Особливості перекладу технічних текстів»

Структура роботи складається зі вступу, трьох основних розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків до моєї роботи. Кожний розділ складається з певної кількості підрозділів, які чітко сформульовані у змісті моєї роботи.

РОЗДІЛ 1

ТЕХНІЧНІ ТЕКСТИ СФЕРИ ГІРНИЧОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

1.1 Загальні особливості науково-технічних текстів.

У сучасній українській літературній мові можна виокремити ряд стилів, серед яких виділяються художній, офіційно-діловий, публіцистичний, науковий, розмовний, конфесійний та епістолярний. Кожен з цих стилів проявляє певні характеристики та специфіку, реалізуючись у відповідних жанрах. Насамперед, слід відзначити, що у зв'язку з активним розвитком науки і техніки науково-технічний стиль був відокремлений від інших. Однак початок цього відокремлення можна прослідкувати ще до етапу створення наукової термінології в грецькій мові.

Мова технічної літератури характеризується великою кількістю термінів та аббревіатур, переважанням різних синтаксичних скорочень. Під час створення технічних текстів потрібно дуже чітко підбирати лексеми для більш точного вираження думки, адже однією з основних ознак технічного тексту є стислість та точність викладу думок. У технічних текстах поширені пасивні та безособові конструкції, а у самих реченнях переважають іменники, прикметники та безособові форми дієслова. Технічний текст характеризується відсутністю емоційного забарвлення, оскільки його структура передбачає логічне та обґрунтоване подання матеріалу. Це сприяє чіткому та ефективному сприйняттю основної інформації.

Усі ці характеристики притаманні природничим і точним наукам, таким як математика, астрономія, фізика, хімія, геологія, металургія, біологія, ботаніка, зоологія, геодезія, метеорологія, палеонтологія, медицина, електроніка, електротехніка, сантехніка, авіація, землеробство, лісівництво, гірська справа, будівельна промисловість, транспортна промисловість, хімічна промисловість, технологія механізмів.

Основними стилістичними особливостями науково-технічної літератури є стислість викладу матеріалу і ясність висловлювання. Однією з найголовніших

відмінностей мови технічної літератури від мови художньої літератури є широке використання в текстах спеціальної термінології. Це використання в тексті спеціальних термінів, які часто зустрічаються в термінологічних словниках та у глосаріях. З розширенням людських знань зростає потреба в нових визначеннях понять. Тому тема технічної термінології є дуже актуальною, адже щодня розвиток різних сфер людської діяльності зростає. Тому і словниковий запас розширюється, і це відбувається переважно за рахунок нових термінів.

Є різні види технічних текстів. Це можуть бути як монографії, статті, реферати, різні підручники, так і характеристики, описи, таблиці чи інструкції. Дивлячись з якою сферою ви працюєте та яке питання досліджуєте.

Науковий стиль охоплює науково-технічні тексти, що використовуються в науковій діяльності, освіті та навчанні. Основними цілями цього стилю є систематизація знань, розуміння світу, повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікація, пояснення явищ, викладення матеріалу та надання наукових даних громадськості.

Чіткий і зрозумілий виклад матеріалу без майже повної відсутності елементів, що створюють емоційну насиченість мовлення, є основною стилістичною ознакою науково-технічного тексту. Акцент робиться на логічному аспекті, а не на емоційно-чуттєвому. У науково-технічних текстах автор намагається виключити можливість довільного тлумачення природи предмета. Завдяки цьому текст стає більш інформативним.

При порівнянні технічного та художнього текстів відзначається відмінність їх структури. Наприклад, у технічних текстах, таких як інструкції, брошури та підручники, виявляється практика використання різноманітних ілюстрацій з пояснювальними підписами. Ці графічні елементи служать доповненню основного тексту, візуалізують та уточнюють прочитану інформацію. Це можна побачити на прикладі брошури-інструкції, яка описує характеристики та деталі обладнання гірничої промисловості (див.рис.1.1.1).

Рисунок 1.1.1 Титулка брошури до FlexiROC D55

При аналізі основної інформаційної сторінки виявлено виразно виражені характеристики технічного тексту. На рисунку 1.1.2 надано різноманітні характеристики даного обладнання, проте вони представлені у вигляді таблиць, що містять специфічні терміни та різноманітну технічну термінологію, такі як "engine," "voltage," "working pressure," тощо. Інформація подана структуровано, а в тексті відсутні будь-які емоційні відтінки.

A well-proven rig for both quarries and mines

Designed round a proven platform, this rig is very efficient. It also features a standard feed, which means it not only excels in production drilling, but also in auxiliary applications such as toe-hole drilling.

- Built on years of experience in mining and quarrying**
A reliable DTH hammer teamed-up with a powerful air compressor is a proven and effective combination - even in the toughest mining conditions. As a world leader in mining equipment, Epiroc has equipped the FlexiROC D55 with advanced DTH technology and a robust compressor. Both work together to deliver straight and smooth holes along with plenty of air to keep the hole clean.
- Maximum drilling time means increased productivity**
The FlexiROC D55 features long service intervals and few parts. It also has a high degree of service and parts compatibility with other rigs in the Epiroc family. Two examples of smart design are the heavy duty chain feeding system and the robust and fast rod-handling system. Epiroc provides security and peace of mind, so you can concentrate on your profit and growth.
- Uniform feeding**
Epiroc's FlexiROC DTH family ensures smooth and uniform feeding regardless of rock conditions. The aluminum feed profile cuts harmful vibrations down to a minimum, leading to optimum transmission of each percussive blow to fresh rock and no wasted air.

A comprehensive service offering

Even the best equipment needs to be serviced regularly to make sure it sustains peak performance. An Epiroc service solution offers peace of mind, maximizing availability and performance throughout the lifetime of your equipment. We focus on safety, productivity and reliability.

By combining genuine parts and an Epiroc service from our certified technicians, we safeguard your productivity - wherever you are.

Technical specifications

Main Components

- Crawler type two-speed undercarriage with track stabilization system
- ISO/AS and FOPS-approved cabin with rubber vibration dampers
- Single-section boom system
- Toe hole drilling capability
- Casualty type rod-handling system
- Pressure regulated break-out table
- Service hand lights inside canopy

Hole range & length (recommended)

FlexiROC D55	FlexiROC D55	Metric	US
Hydraulic hose handling system for maximum length, with 6-10 (31.4) tubes - standard feed	60-102 mm	3.07' - 4'	
Standard drilling, three hole length	67.5-102 mm (2' - 4.02 hole)	45 m	148'
FlexiROC D55 standard feed		5.4 m	18'

Engine

FlexiROC D55	Metric	US
CAT 3406C6 (standard) Diesel engine, Tier 3 Stage IIIA, Tier 4 Final (Stage IV) - power rating at 1800 rpm	328 kW	442 HP

Compressor

FlexiROC D55	Metric	US
Atlas Copco 880 D3 Two-stage screw type compressor	30 bar	435 psi
Working pressure, max	30 bar	435 psi
Initial flow	364 L/s	120 cfm

Electrical system

FlexiROC D55	Metric	US
Voltage	24 V	
Batteries	2 x 12 V, 230 Ah	
Alternator	28 V, 200 W	
Work lights, front	4 x 70 W	
Work lights, rear	2 x 70 W	
Work lights, head	2 x 70 W	
Warning lamp and horn/beep buzzer		

Rotary head

Connection thread	Max rpm	Max torque drilling	Suitable for DTH hammer
UNH4-6	127	2 850 Nm	COB 44 (max) COB 44 (opt)
UNH4-6B	127	2 850 Nm	1 750 Lbf

Hydraulic system

FlexiROC D55	Metric	US
Max ambient temperature	50°C	122°F
Fluid (piston pump)	260 L/min	69 gal/min
Fluid (gear pump)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 2)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 3)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 4)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 5)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 6)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 7)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 8)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 9)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 10)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 11)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 12)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 13)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 14)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 15)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 16)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 17)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 18)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 19)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 20)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 21)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 22)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 23)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 24)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 25)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 26)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 27)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 28)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 29)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 30)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 31)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 32)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 33)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 34)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 35)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 36)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 37)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 38)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 39)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 40)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 41)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 42)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 43)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 44)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 45)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 46)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 47)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 48)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 49)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 50)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 51)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 52)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 53)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 54)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 55)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 56)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 57)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 58)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 59)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 60)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 61)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 62)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 63)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 64)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 65)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 66)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 67)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 68)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 69)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 70)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 71)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 72)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 73)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 74)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 75)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 76)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 77)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 78)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 79)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 80)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 81)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 82)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 83)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 84)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 85)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 86)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 87)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 88)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 89)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 90)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 91)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 92)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 93)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 94)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 95)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 96)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 97)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 98)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 99)	60 L/min	16 gal/min
Fluid (gear pump 100)	60 L/min	16 gal/min

Carrier

FlexiROC D55	Metric	US
Turning speed, max	2.3 km/h	1.4 mph
Traction force, max	122 kN	27 270 lbf
Ground pressure	400 mm	16"
Track width	1400	55"

Dust collector

FlexiROC D55	Metric	US
Filter area	120 m ²	144 sq ft
Suction capacity at 500 mm w.g.	1200 L/s	2 000 cfm
Suction capacity at 1000 mm w.g.	200 L/s	350 cfm
Operating pressure, max	8.5 bar	123 psi
Operating pressure, min	2-4 bar	29-58 psi
Operating consumption	1000-1200 L/min	260-315 gpm
Number of filter elements	32 pcs	

Volumes

FlexiROC D55	Metric	US
Hydraulic oil tank	260 L	69 gal
Hydraulic system total	600 L	158 gal
Compressor oil	80 L	21 gal
Diesel engine oil	44 L	12 gal
Diesel engine cooling water, Tier 2	80 L	21 gal
Diesel engine cooling water, Tier 4	160 L	42 gal
Transfer gear	31 L	8.2 gal
Lubrication (incl. HES, ELS)	20 L	5.3 gal
DPF (Flue Gas) (Tier 4 final only)	34 L	9 gal

Рисунок 1.1.2 Характеристика обладнання FlexiROC D55

На наступному рисунку 1.1.3 ми бачимо багато схем, ілюстрацій з підписами, які допомагають читачеві та потенційному працівнику чітко та якісно зрозуміти будову та функції даного обладнання. У проаналізованих технічних текстах завжди є ілюстрації до основної інформації.

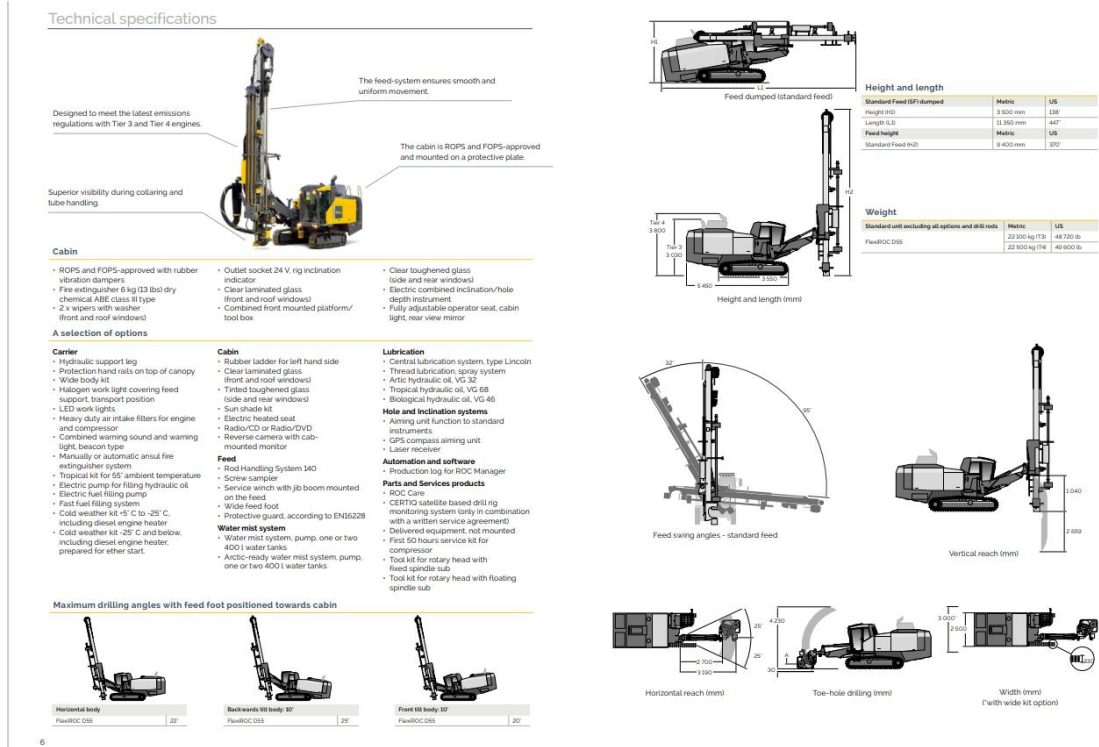

Рисунок 1.1.3 Ілюстративна характеристика обладнання FlexiROC D55

На рисунку 3 також варто відзначити, що вся інформація представлена у формі тез, і відсутні речення. Це свідчить про те, що у технічних текстах використовуються різні форми подання інформації, такі як тези (див. рис. 1.1.4), схеми, малюнки, креслення чи діаграми. Головний критерій – щоб текст був інформативним, зрозумілим та відповідав вимогам конкретної сфери діяльності.

Cabin

- Rubber ladder for left hand side
- Clear laminated glass (front and roof windows)
- Tinted toughened glass (side and rear windows)
- Sun shade kit
- Electric heated seat
- Radio/CD or Radio/DVD
- Reverse camera with cab-mounted monitor

Рисунок 1.1.4 Приклад тезованого технічного тексту

У багатьох технічних текстах, зокрема у підручниках та різних наукових працях, включаючи дисертації, найчастіше зустрічається перелік скорочень, які активно використовуються у тексті. Наприклад, у підручнику "Гірничі роботи" авторства В. Сиротюка та Ю. Куліченка, після змісту надається вичерпний перелік умовних скорочень (див. рис. 1.1.5), призначений для того, щоб читач чи студент міг ефективно розуміти поняття, або знаходити пояснення конкретного скорочення.

6	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	
БВР	– буровибухові роботи
ВГРЧ	– воєнізовані гірничорятувальні частини
ВМ	– вибухові матеріали
ВР	– вибухові речовини
ВШТ	– внутрішньошахтний транспорт
ДШ	– детонаційний шнур
ЕД	– електродетонатори
ЗП	– засоби підривання
КАПП	– камера аварійного повітропостачання
КВШ	– коефіцієнт використання шпура
ОП	– охорона праці
ПБ	– правила безпеки
ПВС	– пиловентиляційна служба
ПП	– перфоратор переносний
ПР	– перфоратор ручний
ПТ	– перфоратор телескопний

Рисунок 1.1.5 Перелік та позначення скорочень, використаних у підручнику

Також у підручнику можна виявити інші ознаки, які відрізняють його від будь-якого іншого стилю. Наприклад, наявність різних термінів та їх дефініцій, а також формул та схем. Приклад можна побачити на рисунку 1.1.6.

$$G_{cm} = \frac{P}{S}$$

де P – максимальне навантаження, кг/с;
 S – площа поперечного перерізу зразка, см².

Рисунок 1.1.6 Формула визначення межі міцності під пресом

Значна кількість інформації викладена у табличній формі, де числові показники здебільшого узагальнені в таблицях, які стосуються конкретної інформації. Сторінки підручника, у свою чергу, вражають обширністю гірничих термінів, що практично використовуються у кожному абзаці. Зокрема, такі терміни, як "шахта," "гірничий

виробник," "штрек," "шурф" та інші, ретельно пояснені чи визначені. Пояснення можуть бути включені безпосередньо у текст, при цьому основний термін часто виділяється курсивом, або ж розташовані у вигляді додатку (див. рис. 1.1.7).

Шахтою називають самостійну виробничо-господарську одиницю гірничого підприємства, що розробляє родовище корисних копалин підземним способом. Частину надр і вміщувальних порід, які розробляє шахта, називають *шахтним полем*.

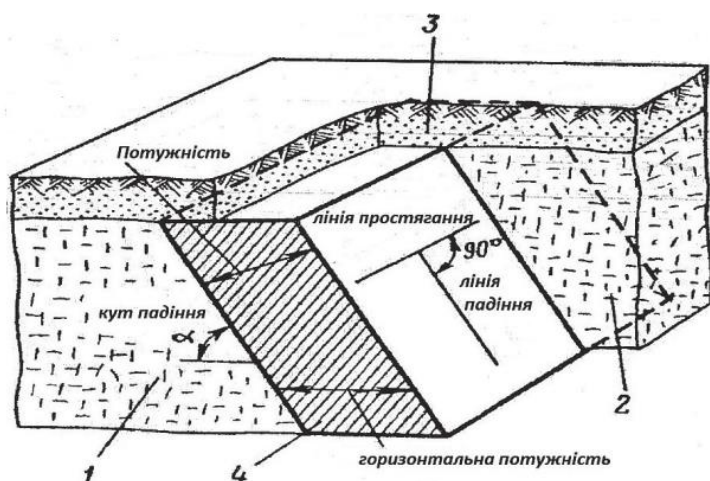
Гірничими виробками називають різноманітні за своєю формою і величиною порожнини в земній корі, утворені внаслідок видобування руди або вміщувальних порід.

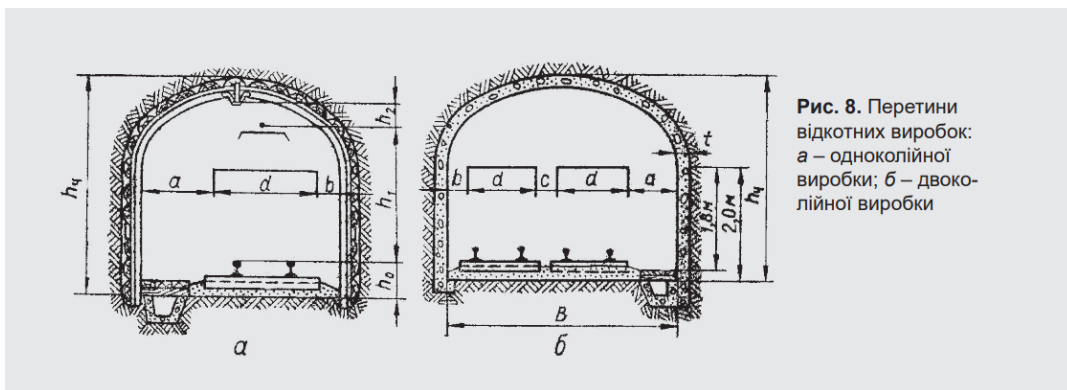
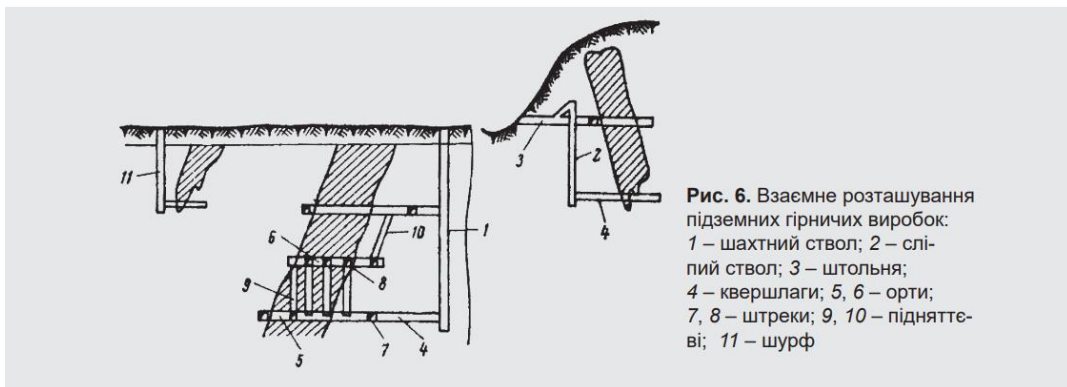
Залежно від розташування в просторі розрізняють *вертикальні, горизонтальні й похилі виробки* (рис. 6).

Шахтний ствол (1) – вертикальна або похила гірничая виробка, що має безпосередній вихід на поверхню і призначена для підймання корисної копалини та пустої породи, транспортування вантажів, спуску й підймання людей, вентиляції та водовідливу. У стволі прокладають електричні кабелі, труби для води та стисненого повітря, водовідливу. За значної виробничої потужності шахти або наявності в одному шахтному полі декількох покладів проходять декілька допоміжних стволів, з яких одні служать для опускання і підймання пустої породи з підготовчих виробок тощо, інші – для провітрювання.

Рисунок 1.1.7 Різні варіанти подачі визначень у технічному тексті

На рисунках 1.1.8, 1.1.9 та 1.1.10 ми бачимо, що важлива інформація у технічних текстах подається у ілюстраціях з різними підписами для більш детального розуміння і можливості візуалізувати матеріал. Таблиці зустрічаються не лише у різних брошурах-характеристиках, а як бачимо і у навчальних ресурсах.

Рисунки 1.1.8, 1.1.9, 1.1.10 Ілюстративне зображення інформації у технічних текстах

Варто відзначити, що у кінці цього підручника є глосарії, що є одним з найголовніших показників того, що це один з видів технічних текстів, адже окрім основних характеристик тут є повний глосарій термінів гірничої справи (див. рисунок 1.1.11).

122

ГЛОСАРІЙ

ГЛОСАРІЙ

Блок – частина родовища прямокутної форми, яка утворює самостійну виймальну ділянку.

Вибухові речовини – речовини, які під дією зовнішнього впливу швидко розкладаються з утворенням великої кількості тепла і газів, і здатні виконати роботу.

Водовідлив – вилучення на поверхню шахтних вод з підземних виробок.

Гіричне кріплення – штучна споруда, що зводиться в підземній виробці для запобігання обваленню порід і збереження необхідних розмірів виробки.

Гіричні виробки – різноманітні за своєю формою і величиною порожнини у земній корі, утворені внаслідок видобування руди або уміщуючих порід.

Гірський тиск – сили, які виникають у навоколишньому масиві у результаті проведення виробок.

Горизонт – висотна відмітка глибини розробки.

Допоміжні гірничопрохідницькі процеси – процеси, які забезпечують нормальні умови для виконання основних.

Заряд ВР – певна кількість ВР, розташована у штучно створеному поглиблен-

Рисунок 1.1.11 Фрагмент глосарію з підручника, як форми технічного тексту

1.2 Аналіз опису технічних характеристик машини гірничої справи у рамках технічного тексту.

Термінологія в області гірничої справи представляє собою важливий аспект, що піддається дослідженню, хоча цей процес не розвивається настільки інтенсивно, як було б бажано. Гірничу термінологію, у свою чергу, входить в загальний контекст технічної термінології, так як ці області взаємодіють, утворюючи різноманітні сегменти технічної діяльності.

Будь-який технічний текст має свої особливості. Однак варто відмітити те, що у технічних текстах наявні дуже багато термінів, у нашому випадку термінів, які пов'язані з гірничою справою.

Щодо перекладу таких термінів і технічних текстів загалом, не варто використовувати дослівний або кальковий переклад. Головна мета – це зрозумілість. Технічний переклад має бути конкретним відповідно до галузі про яку йдеться

При обговоренні технічних текстів, таких як технічна документація чи інструкції, спостерігається вища ступінь простоти, оскільки у цих випадках увага зосереджена на характеристиках, які часто представлені у вигляді таблиць та різних схем. Також існує форма технічного тексту, де інформація викладена у вигляді тез, відсутні речення та складні граматичні конструкції.

Такий приклад я хочу дослідити на основі одного сайту, а саме *Made-in-China*, де виставлено на продаж багато техніки (див.рис.1.2.12). А у зв'язку з цим ми можемо попрацювати з технічним текстом, який розкриває багато характеристик технічної документації. Мною було обрано *Churn Drilling for Water Well with Bailer*, машину для буріння різних свердловин.

The screenshot shows a product listing on the Made-in-China website. The page title is 'Churn Drilling for Water Well with Bailer'. The main image shows a red drilling rig on a trailer. Below the image is a video player. The price is listed as 'US \$26,000.00-47,000.00 / Set' with a minimum order of '1 Set (Min. Order)'. The product specifications are as follows:

After-sales Service:	Support Oversea Train
Warranty:	12 Month
Certification:	ISO 9001:2008
Condition:	New
Motor:	AC Motor
Drill Hole Diameter:	300-3000mm
Customization:	Available Customized Request

Рисунок 1.2.12 Вигляд сайту продажу гірничого обладнання

Розпочнемо аналіз з основної інформації (див. рис. 1.2.13), яка структурована у вигляді таблиці, де перший стовпчик відображає назви характеристик, а другий – відповідні характеристики. Уважно розглянувши текст, визначається його технічний характер, враховуючи використання технічних термінів для опису ключових параметрів. Даний випадок є ілюстрацією технічного тексту, що викладений не у формі речень. Детальне дослідження цього аспекту вимагає спеціальної уваги, оскільки спостерігається насиченість тексту різноманітними числовими показниками, скороченнями та аббревіатурами. Переклад даного контексту вимагає глибокого розуміння цих термінів та належну увагу до деталей. У цьому тексті показано одну з основних характеристик технічних текстів, а саме чіткість та точність інформації. Враховуючи те, що текст поданий лише термінами та характеристиками, головним є те, що вся інформація передана з точністю.

Basic Info.

Model NO.	HMP-300	Drill Hole Depth	400m
Bit Type	Hammer Bit, Solid Drill Bit	Drilling Way	Impactor
Type	Truck Mounted	Chassis	Truck Mounted
Material	High Strength Steel	Drilling Speed	5-30m/Day
Advantages	Very Easy Operation	Disadvantages	Durable, No Need to Replacement Accessories
Market Detection	More Than 30 Years	Wire Rope	28mm
Weight	12000kgs	Features	Multi-Drilling Process,Reliable Quality
Drilling Method	Wire Rope Hammer Drilling	Usage	Piling, Drill Well,Borehole Drilling
Transport	Bulk Carrier, or RO-RO Ship	Power	150kw Diesel Engine
Transport Package	Exported Package	Specification	Wire rope hammer drilling
Trademark	HUAUNO	Origin	China
HS Code	8430412900	Production Capacity	500set/Year

Рисунок 1.2.13 Табличне подання технічного тексту

Для порівняльної характеристики ми відразу звернули увагу на німецький варіант таблиці (див.рис.1.2.14).

Grundlegende Informationen.

Modell Nr.	HMP-300	Bohrlochtiefe	400m
bit-Typ	Hammer Bit, Solid Drill Bit	Bohren Way	Impactor
Art	Fahrzeug montiert	Gehäuse	Fahrzeug montiert
Material	Hochfester Stahl	Bohrgeschwindigkeit	5-30m/Tag
Vorteile	Sehr einfache Bedienung	Nachteile	Langlebig, kein Austausch von Zubehör erforderlich
Markterkennung	Mehr als 30 Jahre	Drahtseil	28mm
Gewicht	12000kgs	Funktionen	Multi-Bohrprozess, zuverlässige Qualität
Bohrmethode	Bohren von Drahtseilen mit Hammer	Verwendung	Spulen, Bohrbrunnen, Bohrlochbohrungen
Transportpaket	Exported Package	Spezifikation	Wire rope hammer drilling
Warenzeichen	HUAUNO	Herkunft	China
HS-Code	8430412900	Produktionskapazität	500set/Year

Рисунок 1.2.14 Табличне подання технічного тексту німецькою мовою

На початку аналізу слід акцентувати увагу на термінах, що відносяться до сфери технічної термінології, які становлять складову частину гірничої лексики. Конкретно: material, drilling method, drilling hole depth, production capacity. Усі зазначені терміни присутні в німецькомовній таблиці, де їм відповідають наступні вирази: Material, Bohrmethode, Bohrlochtiefe, Produktionskapazität. Звертаємо увагу, що в обох варіантах відсутні артиклі. Це наголошує на важливості граматичних аспектів, які зазвичай у

більшості випадків вважаються суттєвими. Проте в технічних текстах зафіксовано їх відсутність.

Для правильного перекладу даних таблиць, наприклад українською мовою, потрібно взяти до уваги різні скорочення, такі як Model NO. (Modell NR.), HS Code (HS-Code), HMP-300, 12000kgs, 400m, 5-30m/day (5-30m/Tag), 28mm, 500set/Year. Тому зараз ми детально розберемо їх.

Model NO. (Modell NR.). Дана характеристика перекладається як, *модель №*. Дуже часто позначку № замінюють літерами NO, а у німецькомовному варіанті NR означає скорочення від слова *Nummer*, де NR – це відповідно перша та остання літери. Такі скорочення зустрічаються доволі часто. Тому що навіть інтуїтивно можна здогадатись, яке слово мається на увазі у певному контексті, знаючи його першу та останню літеру. Однак для точного перекладу здогадок дуже мало, потрібно бути компетентним спеціалістом та перекладачем.

HS Code (HS-Code). Ця характеристика є дуже важливою у торгівлі, особливо у міжнародній. HS розшифровується як *Harmonized System*, що означає гармонізовану систему описів та кодування товарів, є міжнародно-стандартизованою системою назв і номерів для класифікації товарів, що продаються [24].

HMP-300 пов'язаний з першою характеристикою, а саме *модель №*. Де HMP означає серію.

12000kgs. Скорочення означає кг або кілограми. Я звернула на це увагу, бо в українській мові ми скорочуємо кг і тоді коли говоримо про одиницю, і тоді коли говоримо в множині.

400m. Тут теж йде скорочення слова *meter*, українською *метр*.

5-30m/day. Це є позначенням характеристики, яка показує швидкість буріння. Тобто швидкість буріння даної машини становить від 5 до 30 метрів на день.

28mm. mm – це позначення одиниці вимірювання, а саме мм. 28 мм становить діаметр дротяного тросу.

500set/Year. Це є характеристикою виробничої потужності за 1 рік. А саме те, що дана машина за 1 рік роботи може виконати 500 об'єктів.

Тобто дуже важливо знати правила скорочення різних одиниць вимірювання та

слів, щоб при перекладі зберегти основне значення, яке буде зрозумілим для інших читачів або працівників.

Щодо короткого опису цієї техніки, ситуація складається таким чином. Що для англomовної назви машини є відповідник у німецькій мові. Наприклад, *Percussion type drilling rig* та відповідно *Percussion Bohrgerät* (див.рис.1.2.15). Українською це буде звучати так - ударно-канатна бурова установка. Для більшого розуміння – це установка, обладнання, яке допомагає отримати свердловини для видобутку води у надзвичайно важких умовах, наприклад геологічна обстановка.

Percussion type drilling rig is one important drilling equipment in foundation construction of pile and borehole. It can adopt to various geological conditions, especially to pebble bed and rock stratum.

Percussion Bohrgerät ist eine wichtige Bohrausrüstung im Fundamentbau von Pfahl und Bohrloch. Es kann zu verschiedenen geologischen Bedingungen, vor allem zu Kiesbett und Gesteinsschicht übernehmen.

Рисунок 1.2.15 Відповідність термінів двома мовами

No.	Name	Specifications
1	Drilling diameter(mm)	300-3000
2	Max Drilling depth(M)	300
3	Weight(kg)	10500
4	Max.Weight of drill bit(kg)	4500
5	Impact stroke(mm)	Max.850,Min.700
6	Rate of impact(time/min)	38-42
7	Power	120-150Kw
8	Height of mast (M)	8-12m
9	Load capacity of mast(kg)	50000
10	Hauling speed(km/h)	30
11	Lifting capacity of Hoist(Ton)	36

Рисунок 1.2.16 Основні характеристики, подані у вигляді таблиці

На цьому рисунку чітко видно основні характеристики, які подані у вигляді таблиці, яка не має зайвої інформації, речень, які можуть заплутати потенційного покупця або робітника. Тут чітко подано основну характеристику моделі, скорочення, які будуть використані з числовими показниками та самі показники.

Nein	Name	Spezifikationen
1	Bohrdurchmesser (mm)	300-3000
2	Max. Bohrtiefe (M)	300
3	Gewicht (kg)	10500
4	Max. Gewicht Bohrer (kg)	4500
5	Schlaghub (mm)	Max,850,Min,700
6	Auswirkungsrate (Zeit/min)	38-42
7	Leistung	120-150kW
8	Höhe des Hubgerüsts (M)	8-12m
9	Tragfähigkeit des Hubgerüsts (kg)	50000
10	Schleppgeschwindigkeit (km/h)	30
11	Tragfähigkeit des Hebezeugs (Ton)	36

Рисунок 1.2.17 Основні характеристики, подані у вигляді таблиці

Німецькомовний варіант цієї таблиці такий самий, а відповідники до кожного англomовного терміну також наявні (див.рис. 1.2.17). Це свідчить про те, що даний технічний текст вже адаптований різними мовами. Тому з самими його термінами ми вже більше попрацюємо при укладанні глосарію до цієї частини роботи.

РОЗДІЛ 2

ТЕРМІНОЛОГІЧНА СИСТЕМА ТА ЇЇ СИСТЕМАТИЗАЦІЯ

2.1 Термін та термінологія: визначення та основні характеристики та проблеми перекладу.

2.1.1 Загальна характеристика термінів. Термінологічна система визначає основну семантичну та концептуальну основу будь-якої наукової дисципліни. З метою розкриття сутності та значущості використання термінів у даній роботі, надається загальна характеристика ключових понять та їх ролі в контексті дослідження. Цей розділ розглядає основні принципи формування та використання термінології, а також встановлює основні аспекти її структури та систематизації.

Працюючи з різними технічними текстами та будь-якими іншими текстами наукової сфери ми часто зустрічаємось з різними термінами. Сам термін – це у більшості випадків однозначне слово чи словосполучення, що пояснює певне поняття науки, сфери, техніки чи суспільного життя [5]. Наприклад, гірничий інженер – це

фахівець у галузі гірничодобувної промисловості, який спеціалізується на видобуванні корисних копалин відкритим, підземним та комбінованим способами [5]. Процес виникнення терміна – це свідомий цілеспрямований творчий процес. Особливістю терміна є те, що він, на відміну від звичайного слова, не називає поняття, а поняття приписується йому. Термін – це знак, символ наукового поняття, його назва, ім'я. Конкретний зміст саме цього поняття, буде зрозуміле лише за допомогою дефініції.

Щодо дефініції, то це визначення, у якому показані істотні ознаки поняття та окреслюються його точні межі і певний зміст. Дефініція, визначення, не має емоційно-експресивного забарвлення, навіть якщо саме значення переносне [7].

У сучасному науковому дискурсі термінологія виступає ключовим інструментом для точного і систематичного вираження концепцій та ідей в різних галузях знань. Термінологічна система не лише визначає та узагальнює специфіку певної наукової області, але і створює основу для ясного розуміння та комунікації в межах даного наукового співтовариства. У цьому контексті це питання присвячене вивченню та аналізу термінології як інструменту, що формує основу для ефективної передачі та розуміння інформації в науковому висловлюванні. Це спрямовано на розкриття основних аспектів та важливості термінології, її розвитку та впливу на процеси наукового дослідження.

Слово «термінологія» утворене від латинського *terminus* (лат. *terminus* “кінець, край, межа”; у середньовіччі це слово починає вживатися зі значенням “визначення”, “позначення”; пор. старофранцузьке *terme* – “слово”) і старогрецького *logos* (“вчення”). [9]

Слово термінологія має декілька значень. У статті В'ячеслава Васильченка зазначається, що термінологія – це 1) сукупність усіх термінів певної мови (українська термінологія) або якоїсь окремої галузі людської діяльності: науки, техніки, мистецтва (гірнична термінологія, юридична термінологія, музична т., лінгвістична т., спортивна т.); 2) розділ лексикології (лінгвістичне вчення про слово), що вивчає терміносистему. У першому значенні синонім до “термінології” – терміносистема, а в другому – термінознавство.

Самі терміни можуть виявлятися термінами-словами (наприклад, "суверенітет" у політології, "україністика" у науковому контексті, "умоглядність" у філософії), термінами словосполученнями (такі як "антикварна книга" у книжній справі, "пергаментна книга" у історії, "червона книга" у соціології), а також термінами-реченнями (наприклад, "Струнко! На місці, стій! Кругом!").

Як і будь-що інше терміни, поняття, мають певне походження. Так як ми живемо в Україні, то в українській мові є терміни, утворені на основі українського матеріалу, а також терміни іншомовного походження.

ОЗНАКИ ТЕРМІНІВ [13]:

- системність терміна (зв'язок з іншими термінами даної предметної сфери);
- наявність дефініції (визначення) в більшості термінів;
моносемічність (однозначність) терміна в межах однієї предметної галузі,
- однієї наукової дисципліни або сфери професійної діяльності;
- стилістична нейтральність;
- відсутність експресії, образності, суб'єктивно-оцінкових відтінків.

Нові поняття, що постають в науці, вимагають нових слів для називання. Тепер у розвинених мовах близько 90 відсотків нової лексики становлять науково-технічні терміни. Останнім часом прискореними темпами розвиваються такі галузі, як хімія, кібернетика, ядерна фізика, біохімія, комп'ютерна техніка тощо. Це супроводжується появою термінів-неологізмів. Нові терміни приходять також на зміну застарілим. Проте історія не знає випадку цілковитого оновлення термінології якоїсь галузі науки за короткий період. Термін не тільки називає, а й логічно вичерпно, точно визначає поняття, тобто містить у собі більше інформації, ніж нетермінологічна одиниця лексики [13].

2.1.2 Термінологія гірничої справи: стан лексикографічного представлення.

Гірнична справа є однією з найдавніших галузей діяльності, що виникла у ранні етапи історії людства, де пошук, видобування та переробка корисних копалин стали основними видами праці. Створення гірничої термінології налічує кілька століть і почалося у період активної розробки шахт та видобутку корисних копалин. Перші

внески у гірництво здійснив німецький вчений Г. Агрікола, автор таких праць, як "Про родовища і рудники в старий і новий час" (1546 р.). Українські вчені, зокрема представники Києво-Могилянської академії, внесли свій внесок у гірничу науку. Наприклад, праця Ф. Прокоповича "Про досконалі змішані неживі тіла – метали, камені та інші" (1705-1709 рр.) є однією з перших відомих робіт, присвячених гірництву [10]. У третій частині цього трактату докладно розглядаються різні корисні копалини та метали. Ця частина містить шість розділів, в яких розкриваються загальні теми та характеристики корисних копалин. Текст детально описує смоли, сірку, солі, різноманітні метали, їх місця походження, види та властивості. Дана праця є технічним текстом, оскільки в ній використовуються терміни, що характерні для гірничої справи, а також містяться визначення цих термінів. Наприклад, «Нафта — це випари за смоли, тобто дуже легка частина смоли, очищена й рідша, в одних місцях природна, в інших — виділена штучно, подібно до того, як чистий спирт відділяється від вина.» [27].

У другій половині ХХ століття були поширені спеціалізовані видання: енциклопедичні, термінологічні, тлумачні технічні словники й довідники з гірництва. Однак вони були написані російською мовою. Найбільш помітними роботами є енциклопедичний довідник «Горное дело» (1990 р.), «Горная энциклопедия» в 5 томах (1984-1991 рр.) [12]. На жаль, таке поширення важливої термінологічної літератури та усі історичні події того часу сприяли звуженню сфери вживання рідної мови.

2.1.3 Особливості перекладу технічних термінів. Проблема перекладу. Через прискорення науково-технічного процесу актуальність термінів технічних сфер зростає. Через різні особливості мов з'являються і певні особливості для перекладу самих технічних текстів.

Науково-технічні тексти, як вже відомо, насичені спеціальними термінами, які переважно мають латинське або грецьке походження. Згідно з дослідженням Оксани Петренко, науково-технічну літературу давно визначено окремим жанром поряд із іншими літературними категоріями, такими як епічний, драматичний, ліричний та художній. Лексика науково-технічних текстів виявляється значно більш складною

порівняно з повсякденною та навіть діловою мовою, вимагаючи від перекладача або навіть від читача високого рівня фахових знань, ясного мислення та вправного використання мовних засобів. Володіння спеціалізованою технічною термінологією не лише дозволяє глибше зрозуміти предмет вивчення, але й відкриває нові перспективи для тих, хто займається читанням, аналізом та осмисленням фахової літератури [20].

Аналізуючи іншомовну фахову науково-технічну літературу, виникають специфічні труднощі під час перекладу та читання. Ці труднощі пов'язані із тим, що для успішного перекладу вже не вистачає знань та навичок, що були актуальні протягом минулого століття. Вітчизняна термінологія часто виявляється непридатною для досягнення якісного результату. Особливо це стосується перекладу технічних текстів, де невдале застосування дослівного або калькового перекладу може спричинити неправильне тлумачення значення чи змісту тексту. З цієї причини у сфері мовного перекладу вже давно визначено технічний переклад як окрему галузь, яка вимагає не лише відмінного володіння рідною та чужою мовами, але й глибоких знань у тій конкретній сфері, про яку йдеться у тексті. Хоча перекладач має в своєму розпорядженні технічний словник, однак, по-перше, далеко не усі галузі можуть похвалитися наявністю такого словника для кожної мови, а по-друге, відшукати потрібний термін з характерним для певної галузі змістовим відтінком серед численних варіантів може бути викликом [20].

Переклад текстів науково-технічного стилю дуже часто ставав і стає предметом уваги науковців та перекладачів. Оксана Петренко у своїх роботах зазначає, що переклад текстів науково-технічного стилю був об'єктом досліджень відомих науковців, які спробували надати різні визначення цьому процесу. Вона пише, що Л. С. Бархударов, В. Е. Бреус, В. Н. Комісаров, В. В. Коптілов, Я. І. Рецкер, А. В. Федоров внесли значний внесок у вирішення проблеми перекладу загалом, зокрема перекладу науково-технічної літератури. Дослідження стратегій перекладу були активно проведені І. С. Бик, О. В. Бурда-Лассен, В. І. Карабан, І. І. Рєвзін, І. А. Гладких, О. О. Харітонова. Стосовно стилістичних особливостей, методів, етапів, видів та закономірностей науково-технічних текстів глибокі дослідження провели Г. О.

Грицик, Т. Р. Кияк, О. В. Ключник, А. Л. Пумпянський, С. М. Стрелковський, використовуючи фактичний мовний матеріал різних галузей науки і техніки [20].

Переклад технічного тексту, хоча і схожий на переклад наукового тексту, відрізняється своїми особливостями та характером. У технічному тексті менше уваги приділяється виразності мови, і варто відзначити, що при перекладі може бути допущене суміжне розташування однокореневих слів. Треба зазначити, що, незважаючи на це, текст повинен бути зрозумілим, і перекладач повинен уникати нудності та повторення однієї й тієї самої інформації. При перекладі технічних текстів або термінів найважливіше - це розуміння матеріалу та його правильне відтворення. У статті Оксани Петренко зазначено, що процес перекладу складається з трьох етапів, таких як:

- 1) сприймання (читання або слухання) однією мовою;
- 2) розуміння;
- 3) відтворення рідною мовою.

Основна вимога до технічного перекладу – це точна передача інформації. Також щоб передати правильний зміст не завжди потрібно дотримуватись дослівного перекладу.

При перекладі науково-технічного тексту доводиться вирішувати водночас цілий комплекс різноманітних завдань. Цей вид діяльності вимагає не лише бездоганного володіння мовою, певних галузевих знань, а й максимум зусиль з боку перекладача. Оскільки при перекладі наукової та технічної літератури, зазвичай, немає потреби шукати у тексті будь-який прихований зміст, то тут слід прагнути до особливої термінологічної точності. При цьому слід мати на увазі, що далеко не завжди технічні терміни мають подібне значення у різних мовах.

Дослідники стверджують, що основою якісного технічного перекладу є відповідні знання певної галузі, науки і техніки, вільного володіння мовою може бути недостатньо. Вузькофахові питання 100% будуть сприяти виникненню певних ускладнень та проблем. Спеціальні терміни також не виключення. Однак у будь-якому випадку не можна забувати за граматику тої чи іншої мови, адже це, у першу чергу, якісне і правильне написання самого перекладу. Встановлення змістових зв'язків між

окремими словами в реченні, з розумінням граматичних конструкцій, вибором адекватного варіанту їх перекладу – це все невід’ємні частини перекладу.

Точність і стислість вираження думки. З однієї сторони, у технічних текстах перекладач не повинен передавати зайвої інформації. Усе має бути чітко і зрозуміло. Однак з іншої сторони, суворі логічна послідовність і повнота висловлення також важливі. Корунець І. В. у своїй книзі «Вступ до перекладознавства» зазначає, що найголовнішою визначальною рисою науково-технічного типу тексту є його когнітивність, інформаційна насиченість [ст.512].

Аналіз публікацій з тематики науково-технічного перекладу з німецької мови дозволяє перекладачам враховувати конкретні критерії, розроблені в галузі науки про переклад, для забезпечення збереження змістовної адекватності. Ці критерії включають в себе конкретизацію або генералізацію тексту для поліпшення його виразності і сприйняття, розвиток змісту (максимально точна заміна подібним), антонімічний переклад (наприклад: "можна одержати низькі результати" або "неможливо одержати високих результатів"), синтаксичні трансформації, переформулювання (передавання змісту іншими словами) та інші. [20]

Важливою особливістю перекладу є неухильна логічна послідовність викладу думок автора. Однак основою науково-технічного перекладу є термінологія певної галузі науки. Потрібно знати де і коли потрібно використати той чи інший термін. У системах термінів відбиваються всі наукові теорії та гіпотези, усі наукові ідеї. Композиція наукового тексту передбачає рух думки від простого до складного, від відомого до невідомого.

Федоров А. В. підкреслює, що «стиль наукового тексту дає перекладачеві дуже широкі синтаксичні можливості. Оскільки будова речення тут не відіграє самостійної стилістичної ролі, то у технічному перекладі можливі різноманітні граматичні перебудови й перегрупування, аж до роз’єднання речення на дрібніші частини, сполучення дрібніших частин в єдине ціле тощо».

Коли перекладачі працюють над текстом, то дуже важливим є той факт, щоб зберегти авторський стиль, думку, манеру написання. А також це все потрібно вміти поєднати з точним та доцільним викладенням думок. Буквальне значення терміна

зв'язане часто зі значенням слова або слів, використаних для утворення терміна, зі значенням його складових частин. Наприклад, у німецькому слові *Feldstärke* є складові частини з буквального значенням «сила поля». Проте оскільки термінологічне значення слова визначається змістом позначеного їм технічного поняття, то фахівець перекладе це слово терміном «напруженість поля».

Отже, при перекладі терміна дуже важливо брати до уваги співвідношення між його буквальним і термінологічним значенням, які можуть відповідати або не відповідати, а також суперечити одне одному. Наприклад, термін «рідинна корозія» застосовується для поняття, обумовленого як «корозія металів у рідкому середовищі». У цьому прикладі буквальне й термінологічне значення слова збігаються. Якщо ми розглянемо аналогічний термін у німецькій мові (*feuchte Korrosion*), то виявимо лише часткову відповідність буквального значення його термінологічному значенню, тому що означення *feuchte* – «волога», «сира», а не «рідка». [20]

Внаслідок можливої розбіжності між буквальним і термінологічним значеннями, дослідницький підхід до перекладу термінів часто призводить до неправильного визначення їх смислу. У зв'язку з цим, для забезпечення точності перекладу, зазвичай використовують технічний словник відповідної галузі техніки. Критерії адекватного науково-технічного перекладу визначені чітко: "Він повинен точно відображати зміст оригіналу, включати загальноприйнятну термінологію мови перекладу і відповідати стандартам науково-технічної літератури, яку перекладають". Ще однією особливістю науково-технічної літератури є велика кількість слів і виразів, що є характерними саме для цього стилю. Наприклад, термін "*die Rohre*" означає не лише "труба", але й "електронна лампа"; "*untersuchen*" – це не лише "досліджувати", але й "вивчати". [20]

2.2 Глосарій. Типи глосаріїв. Термінологічні словники та їх типи.

Для успішного перекладу будь-якого технічного тексту потрібний якісний та наповнений різними відповідними термінами глосарій. Що ж таке глосарій і для чого він? Як правило глосарій – це словник, який стосується конкретної сфери. Там зібрана потрібна лексика, термінологія та різні аббревіатури чи скорочення, які потрібні для перекладу того чи іншого тексту.

При вивченні технічних текстів виявляється, що розташування зносок та їх пояснень дуже поширене. Відомі як глоси, ці зноски, у сукупності, створюють глосарії для конкретних текстів. Глосарії можуть мати різне виконання, як-от окремі сторінки чи навіть цілі додатки до наукових праць. У випадках інколи у глосаріях систематизовано всі специфічні терміни, що стосуються певного дослідження в межах конкретної теми. Розташування термінів у глосаріях, зрозуміло, відбувається у алфавітному порядку, сприяючи більш швидкому пошуку необхідного терміну.

Що може включати у себе глосарій? У першу чергу – це слова-терміни, також дуже часто перекладач може зустріти там скорочення чи аббревіатури, які використовуються у роботі чи тексті. Якщо брати не технічну літературу, то у глосаріях можна знайти різні специфічні вирази (сленги чи жаргони) та їх значення [6].

Існують різні види глосаріїв, зокрема галузевий, корпоративний та глосарій проектів. У моїй науковій роботі акцентується увага на галузевому глосарії, де будуть розглядатися лексичні одиниці, що застосовуються в технічних текстах гірничої літератури та документації. Корпоративні глосарії призначені для внутрішнього використання в конкретній компанії чи підприємстві. Глосарій проектів формується для підтримки написання наукових робіт, дисертацій чи планується протягом їх створення. Сучасні технології та програми полегшують процес створення глосаріїв, забезпечуючи якість та ефективність цього процесу [6].

У попередні періоди Україна стикалася з відсутністю необхідних термінологічних словників та глосаріїв, що було обумовлено ситуацією української мови в епоху Радянського Союзу. Відсутність національної самостійності, яка тривала століттями, обмежувала прогрес у розвитку української наукової мови. Тим не менше, гірнича термінологія в Україні активно розвивалася, систематизувалася та поповнювалася новими термінами, які подальше фіксувалися в лексикографічних працях, складених на національній основі [11]. У сучасний період, коли Україна активно рухається в європейському напрямку та взаємодіє з іншими країнами у різних галузях, це питання стає особливо актуальним, особливо в контексті гірничої справи. В наш час економіка нашої країни має значний потенціал у галузі гірництва та

обробки корисних копалин, а також належний термінологічний апарат, який потребує додаткового та ретельного вивчення, включаючи складання словників, що відповідають сучасним вимогам суспільства. Важливо відзначити, що Україна лідирує в Європі за геологічними запасами вугілля, тому гірнича справа в нашій країні має ключове значення.

У двадцятому столітті гірничі термінологія вже знаходила своє місце та існувала. Наприклад, у 1907 році був опублікований "Словарь української мови" під редакцією Б. Грінченка, в якому паралельно зі загальноновживаними словами української мови були представлені гірничі терміни, такі як "бурити", "буріння", "вага", "вал", "вугілля", "вугляр", "вугіль", "гірник", "гірництво", "електрика" і інші [Грінченко, Т.1, с. 37] [10]. У 20-ті роки ХХ століття гірничі термінологія отримала певний поштовх, що було викликано створенням Інституту української мови у 1921 році. Щодо теоретичних засад термінотворення, зокрема, було подано чіткі вимоги в „Інструкції для укладання словників в ІУНМ”: використовувати а) „лексичний матеріал певної мови та літературних джерел”; „б) творити „нове слово – термін” (новотвір) з кореневих мовних основ”; в) запозичити „чуже слово з термінологічного матеріалу іншої чужої мови, де, очевидно, ця галузь діяльності самостійно й повно розвинена, цебто з першого джерела” [10].

У 1929 році була створена особлива секція гірництва, яку очолив Т. Секунда. Її метою було написання потрібної методології, яка допоможе правильно укласти термінологічні словники або глосарії [10].

2.3 Аналіз використаної термінології. Аналіз глосаріїв до технічних текстів гірничої справи.

Перед розглядом створеного глосарію, слід зауважити, що для проведення дослідження вибрано лексику, яка викликала у мене непорозуміння під час аналізу технічного тексту. Під час роботи з глосарієм виникли певні труднощі, які я тепер спробую проаналізувати. Моя робота передбачала використання двох мов: української та англійської.

Перший технічний текст, над яким я проводила аналіз, виявився відносно

неважким, оскільки на офіційному веб-сайті інформація була представлена двома мовами: англійською та німецькою. Це свідчить про те, що для більшості термінів існують еквіваленти. Більшість інформації на даному ресурсі подана тиблично. Технічні тексти, представлені у вигляді таблиць, легко сприймаються, оскільки вся інформація подана систематизовано, з визначенням основних понять та їх характеристик. Однак при перекладі таких текстів слід враховувати наступні аспекти: 1) контекст, в якому використовується термін; 2) його вживання в різних українських та англійських реченнях. У разі необхідності роботи з третьою мовою важливо спробувати знайти відповідність терміну в цій мові, оскільки перекладачі або інші фахівці, які працюють з технічним текстом, можуть використовувати різні варіанти виразу чи синоніми. Це особливо важливо, оскільки може призвести до непорозумінь, коли читач не ознайомлений із усіма можливими значеннями певного терміну.

Під час роботи з текстом та пошуку відповідних українських варіантів для різних термінів виникли певні труднощі. Наприклад, у випадку словосполучення "impract stroke". При перекладі окремих слів знаходяться різні значення: "impract" тлумачиться як "поштовх" або "імпульс", а також має значення "дія" або "вплив". З своєї сторони, "stroke" може бути перекладено як "удар" або "хід". Отже, логічно вважати, що "impract stroke" може означати "імпульс удару", "дія удару" або "поштовх удару".

Виникає важливе питання: як правильно тлумачити дане словосполучення у контексті нашої тематики, пов'язаної із свердловинами? Однак, виходячи з кількох зазначених, перекладач може стикається з труднощами в розумінні використання чи застосування даного терміну у технічних текстах гірничої справи. Здогадки можуть бути недостатніми, оскільки найважливіше у перекладі - це точність і достовірність. У даному випадку ці якості абсолютно відсутні.

Позитивний момент у даному випадку полягає в тому, що перекладач повинен розуміти, що такий термін потребує глибшого вивчення та обґрунтування, і відзначає, що у технічних текстах може зустрічатися інша формула, наприклад, "effects of stroke". Важливо враховувати, що "stroke" також має медичне значення - "інсульт". Це свідчить про необхідність для перекладача технічних текстів мати компетенцію в сфері, над якою він працює, оскільки перекладач не лише перекладає терміни, а й

повинен розуміти їх контекст та правильно використовувати різні значення.

Ще однією проблемою є відсутність дефініцій для багатьох термінів, як українською, так і англійською мовами в онлайн-словниках. Це свідчить про недоліки таких ресурсів і може призвести до неправильного розуміння та перекладу термінів, особливо для перекладачів чи студентів, які здійснюють переклад. У моєму випадку використання багатьох україномовних онлайн словників, які містили гірничі терміни, а також англомовного Cambridge online Dictionary було ключовим.

Під час перекладу різних термінів моя методика полягала в тому, що спочатку я самостійно перекладала терміни. Потім, я шукала визначення англійською мовою у відповідних словниках. Якщо таке визначення було доступне, я вивчала його та подальше знаходження україномовного еквіваленту. У випадках, коли україномовного визначення не було, я перекладала дефініцію з англійського словника українською мовою. І навпаки, якщо я знаходила україномовний термін після самостійного, не завжди точного перекладу, а англійської аналогії не існувало, я перекладала україномовний термін самостійно англійською мовою.

Під час аналізу словника та вивчення технічного тексту виникла проблема перекладу та розшифровки певних абревіатур, таких як НМР-300 та HUAUNO. Інформація, що вдалося знайти, пояснила, що перша абревіатура вказує на модель, проте розшифровки НМР та значення числа 300 залишаються невідомими. Це вказує на те, що звичайний перекладач або непрофесійна особа, не ознайоmlена з даною сферою, може стикнутися з труднощами у правильному інтерпретуванні всіх термінів та необхідних характеристик. Щодо другої абревіатури, знайдена інформація вказує на торгівельну мережу, проте, як правило, такі назви мають конкретне значення або розшифровку, які часто допомагають зрозуміти сферу діяльності. Однак у даному випадку такої інформації виявлено не було.

Оскільки я проводила аналіз характеристики об'єкта також німецькою мовою, важливо відзначити, що деякі терміни не були виявлені в інших технічних текстах чи словниках. Щодо німецькомовних онлайн-словників, я не використовувала їх, спрямовуючи увагу на англійську та українську мови. Проте, навіть при аналізі технічного тексту стає очевидним, що гірничі термінологія може бути на такому

самому рівні, як і в англomовному варіанті. Зазначу, що конкретні висновки з цього питання неможливо зробити, оскільки не проводилася спеціалізована дослідницька робота в цьому напрямку.

Щодо використання онлайн-словників, у процесі роботи з термінами я використовувала ресурси, такі як slovnyk.me, геологічний онлайн словник, Академічний тлумачний словник (1970—1980) та Cambridge online Dictionary. Важливо відзначити відсутність технічних англomовних онлайн-словників, які можна було б задіяти у роботі. Незважаючи на це, значна частина термінів та їх визначень були знайдені у кембриджському онлайн словнику. На відміну від тлумачного, цей словник не є термінологічним, однак його використання виявилось корисним, оскільки він надавав повну інформацію, необхідну для перекладу. Зазначу, що створення термінологічного словника гірничої справи на основі подібного словника, де чітко визначено значення термінів та подані приклади вживання в реченнях (див. рис. 2.3.18), виявилось б дуже результативним та практично корисним.

Meaning of **durable** in English

durable

adjective

US /ˈdʊr.ə.bəl/ UK /ˈdʒʊə.rə.bəl/

Add to word list

able to last and be used for a long time without becoming damaged:

- *The machines have to be made of durable materials.*
- *The trays are made from cedar, which is light and durable.*

Рисунок 2.3.18 Форма подачі інформації у Cambridge online Dictionary

Щодо Академічного онлайн словника, його використання не завжди є зручним, але він містить обширну базу інформації про терміни. Слід відзначити, що в словнику включено не лише визначення термінів, а й приклади їх вживання у різних текстах, а також вказано джерела, звідки ці тексти були взяті. Важливо відзначити, що цей словник не є виключно термінологічним, що може викликати певні труднощі при перекладі та дослідженні технічних текстів. Недоліком є відсутність синонімів, що

може ускладнити точність та різноманітність перекладу. Тим не менше, наявність різних значень та варіантів вживання у різних текстах може полегшити якісний переклад тексту. Приклади подачі інформації в цьому словнику можна оглянути на рисунку 2.3.19.

Словник української мови

Академічний тлумачний словник (1970—1980)

[Вхід](#) · [Реєстрація](#)

в означеннях

Тлумачення, значення слова «довгостроковий»:

ДОВГОСТРОКОВИЙ, а, е. Виданий на довгий строк. *Колгоспи широко користуються короткостроковими і довгостроковими кредитами* (Хлібороб України, 1, 1965, 16);
// Який триває, діє довгий час; тривалий. Поглиблення міжнародної спеціалізації і кооперування виробництва створює міцну основу для довгострокових торгових угод (Комуніст України, 9, 1962, 17).

Словник української мови: в 11 томах. — Том 2, 1971. — Стор. 332. Коментарі (0)

[Про сайт](#) · [Покажчик](#) · [Навмання](#) · [Помилка](#) · [API](#) · © 2018, Webmezha

Рисунок 2.3.19 Форма подачі інформації у Академічному онлайн словнику

Наступний онлайн словник, з яким я мала можливість працювати, є Геологічний онлайн словник. Проте працювати з ним було не легко, оскільки він не включає значну кількість термінів, що стосуються саме геології. Мій технічний текст тісно пов'язаний з цією галуззю, оскільки обладнання, якого стосується текст, взаємодіє з землею, і, відповідно, у моєму тексті використовується велика кількість відповідних термінів. Тому, якщо цей словник охоплює геологію, його вміст повинен включати в себе відповідні терміни. Проте спостерігається або відсутність деталізації та конкретизації, або навпаки, наявність описів окремих частин, але відсутність загального основного визначення. Розглянемо, наприклад, термін "шар гірських порід" (Rock stratum). Відсутнє загальне визначення, проте надано різні види таких шарів для розгляду (див. рис. 2.2.20).

Результат пошуку

Знайдено термінів: 7

ГОЛІЦИНА ШАР

ШАР ВУЛКАНОГЕННО-ОСАДОВИЙ

ШАР ГОЛІЦИНА

ШАР ГРАНІТНИЙ

ШАР ГРАНУЛІТО-БАЗИТОВИЙ

ШАР ГУТЕНБЕРГА

ШАР СТАБІЛЬНИХ ТЕМПЕРАТУР

Рисунок 2.3.20 Форма подачі інформації у Геологічному онлайн словнику

Для глибокого розуміння даної теми необхідно користуватися різноманітними джерелами, оскільки обмеження лише одним словником виявиться недостатнім. Щодо знайдених термінів, слід відзначити, що надана інформація відзначається зручністю подачі. Пояснення терміну не лише інформативне, а й повне, охоплюючи його використання, призначення обладнання та, іноді, ілюстрації (див. рис. 2.3.21). Ще однією позитивною особливістю є наявність посилань на відеоматеріали для окремих термінів.

БУРОВА СВЕРДЛОВИНА

Розділ: [Геологія корисних копалин](#)

Гірнича виробка переважно круглого перерізу діаметром від 59 до 1000 мм, яка утворюється в результаті *буріння*. Можуть бути пробурені з поверхні суходолу, з морської акваторії, або з підземних гірничих виробок. За глибиною розрізняють **Б.С.** неглибокі (глибина до 2000 м), середні (до 4500 м), глибокі (до 6000 м) та надглибокі (понад 6000 м). У **Б.С.** виділяють гирло (устя), *стовбур* (ствол) і дно (вибій). За положенням осі стовбура **Б.С.** поділяються на вертикальні, горизонтальні, похилі. За конфігурацією – нерозгалужені, розгалужені, поодинокі та кущові. За призначенням – дослідні, експлуатаційні (видобувні, розробні), будівельні, гірничотехнічні. Залежно від глибини і призначення стінки **Б.С.** закріплюють або залишають незакріпленими. Кріплять стінки свердловин при проходці нестійких товщ порід, а також у разі подальшої експлуатації або досліджень. Для цього використовують обсадні труби. Найглибшими **Б.С.** є: Кольська надглибока свердловина у Печензькому районі Мурманської області Росії (12262 м) – найглибша і найдовша до 2008 р.; свердловина Maersk Oil у нафтовому басейні Аль-Шахін, Катар (12289 м) – найдовша до 2011 р.; свердловина на родовищі Одопту на Сахаліні, Росія (12345 м). Див. також [відео1](#), [відео2](#), [відео3](#).

Див.: [БУРІННЯ](#)
[СТОВБУР СВЕРДЛОВИНИ](#)
[ГИРЛО СВЕРДЛОВИНИ](#)
[ВИБІЙ](#)
[БУРОВА УСТАНОВКА](#)

Рисунок 2.3.21 Форма подачі інформації у Геологічному онлайн словнику

Наступним у списку був онлайн словник - [slovnyk.me](#), який, незважаючи на відсутність технічної спрямованості, вражає обширним переліком необхідних термінів, викладених в дуже практичній формі. Його унікальність полягає в тому, що при пошуку конкретного терміну користувач може ознайомитися з багатьма

спільнокореневими словами та їхніми визначеннями (див. рис. 2.2.22). Особливо зручною є можливість відстеження джерела, звідки було взято кожне надане слово.

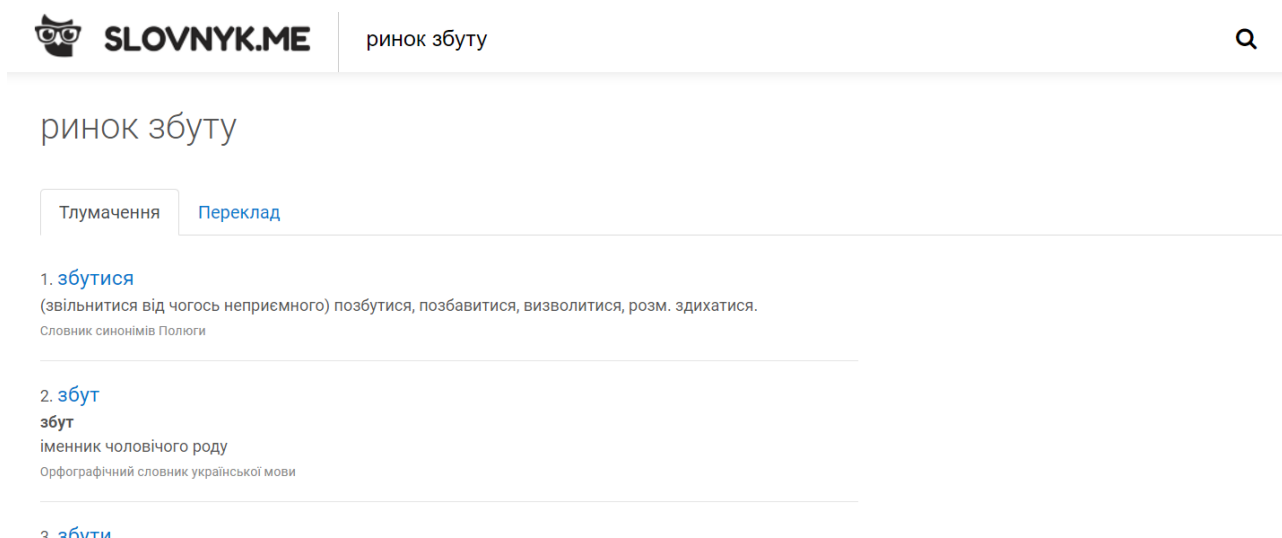

Рисунок 2.3.22 Форма подачі інформації у онлайн словнику slovnyk.me

Відзначивши цей словник, я виявила його значущі переваги через його вражаючий обсяг. Він охоплює різноманітні сфери, як ілюстровано на наступному рисунку 2.2.23. Такий широкий спектр дозволяє ефективно та оперативно знаходити та опрацьовувати інформацію. Особливо варто відзначити, що при використанні цього словника користувач, особливо студент, може впізнати можливість швидкого доступу до різноманітних словників, об'єднаних в єдиному середовищі.

Словники й енциклопедії

Історія, релігія

100 видатних імен України
Словник вільномулярських назв, термінів і знаків
Словник церковно-обрядової термінології

Економіка, право

Економічна енциклопедія
Економічний словник
Енциклопедія політичної думки
Моделювання економіки. Тлумачний словник
Словник термінів законодавства України

Література, мистецтво

Словник з творів Івана Франка
Словник поетичної мови Василя Стуса
Словник-довідник музичних термінів
Українська літературна енциклопедія

Наука, техніка

Архітектура і монументальне мистецтво
Гірничий енциклопедичний словник
Словник термінів з агрофітоценології
Фізико-технічний словник-мінімум

Орфографія, граматики

Літературне слововживання
Неправильно-правильно
Орфографічний словник української мови
Орфоепічний словник української мови
Словник іншомовних слів Мельничука
Словник синонімів Вусика
Словник синонімів Караванського
Словник синонімів Полюги
Словник синонімів української мови
Словник української мови Грінченка
Словник чужослів Павло Штепа
«Уроки державної мови» з газети «Хрещатик»
«Як ми говоримо» Антоненка-Давидовича

Тлумачні словники

Великий тлумачний словник сучасної мови
Словник української мови в 11 томах
Словник української мови у 20 томах

Універсальні енциклопедії

Універсальний словник-енциклопедія

Філологія, лінгвістика

Правописний словник Голоскевича (1929 р.)
Словник застарілих та маловживаних слів
Словник стилістичних термінів
Українська літературна мова на Буковині

Філософія, соціологія

Словник із соціальної роботи
Словник іншомовних соціокультурних термінів
Філософський енциклопедичний словник

Фразеологія, жаргон, приповідки

Лексикон львівський: поважно і на жарт
Приповідки або українсько-народна філософія
Словник жаргонної лексики української мови
Словник крилатих висловів
Словник сучасного українського сленгу
Словник фразеологічних синонімів
Фразеологічний словник української мови

Інше

Власні імена людей. Словник-довідник
Латинські та інші вирази

Рисунок 2.3.23 Єдине середовище словників на ресурсі slovnyk.me

Проте, незважаючи на вигоди, які надають ці словники, у кожного з них існують недоліки, які неминуче впливатимуть на процес перекладу текстів з англійської на українську чи навпаки. Наприклад, це може бути неповний перелік необхідних термінів, невизначені варіанти використання цих термінів або навіть відсутність англійських словників загалом, що сповільнює темп та продуктивність роботи. Враховуючи, що для точного перекладу терміну іноді важливо вивчити різні варіації його вживання в обох мовах, важливо розуміти це різноманіття та ефективно впроваджувати його в контекст перекладу, забезпечуючи відповідність технічним особливостям тексту, таким як точність, чіткість, інформативність та нейтральність.

2.4 Створення глосаріїв або термінологічних словників. Укладання глосарію до технічного тексту (інструкції).

Таким чином, як створити належний, обґрунтований та вичерпний термінологічний словник? У першу чергу слід відзначити, що в період розцвіту онлайн-навчання, професійної діяльності та колективної співпраці онлайн словники користуються вищим попитом, ніж їхні паперові аналоги. Зараз значна кількість

підручників, включаючи словники, конвертуються в онлайн-формат, створюються різноманітні електронні ресурси, які ефективно допомагають швидко та якісно працювати з та шукати необхідну інформацію.

На сьогоднішній день процес створення онлайн-госаріїв широко поширений, зокрема, в рамках використання платформи Moodle. Існують різноманітні методики створення глосаріїв на основі українських навчальних закладів, де сам глосарій є важливим функціональним інструментом для навчальних предметів у віртуальному освітньому середовищі.

У сучасних технічних галузях, щодня можуть з'являтися нові терміни, що породжує необхідність у кодифікації та систематизації термінології. Це в свою чергу вимагає видання словників фахових терміносистем та проведення теоретичних розробок щодо їх створення [26]. Розуміння того, що словники, особливо двомовні, є ключовим інструментом для ефективної комунікації між фахівцями з різних країн, наростає важливість управління їх структурою та вмістом [26].

Робота зі словником, особливо його створення, представляє собою складний процес. Ключовими вирішальними факторами при створенні словника є визначення реєстру та категорій реєстрових термінів, оптимальної кількості реєстрових слів-термінів, а також розробка структури та вмісту словникових статей [26]. Важливість енциклопедичного характеру словника, як важливого інформаційного ресурсу, підкреслює важливість розуміння рівня "енциклопедичності" цього словника.

У процесі укладання словників важливо вирішити питання щодо:

- реєстру та категорій реєстрових слів-термінів;
- оптимальної кількості реєстрових слів-термінів;
- структури та змісту словникової статті [26].

Дослідження показує, що галузеві термінології представляють собою терміносистеми, і важливо зберігати чіткі етапи укладання словника. Спеціалісти вказують на 4 основні етапи:

1. Проектування словника (тип та головні характеристики);
2. Відбір лексичного матеріалу;
3. Аналіз та опис лексики;

4. Підготовка словника до видання (редагування) [26].

Слід відзначити, що в процесі роботи над словником етапи часто взаємодіють та переплітаються через великий рівень деталізації роботи.

Учені Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського визначили наступну послідовність етапів при розробці англо-українського словника:

1. Проведення аналізу існуючих термінологічних словників у визначеній сфері в Україні.
2. Дослідження потреб цільової аудиторії, зокрема студентів ЛДУФК імені І. Боберського, а також визначення характеристик та структури словника.
3. Укладення реєстру термінів, що включає в себе відбір лексики з підручників, та їх переклад з англійської мови на українську.
4. Оформлення словникових статей та внутрішнє впорядкування словника.
5. Уточнення значень деяких термінів за допомогою фахівців у галузях туризму, готельно-ресторанного бізнесу, спортивного менеджменту, фізичної терапії, ерготерапії, спорту та фізичного виховання.
6. Редагування отриманого продукту [26].

Відповідно до вищезгаданих етапів укладання глосаріїв, можна зробити висновок, що на першому етапі проводиться аналіз наявних термінологічних словників у відповідній галузі в Україні або за кордоном. Проте нерідко виникає необхідність самостійного перекладу термінів, оскільки не завжди можна знайти відповідні еквіваленти у інших словниках. Перекладний словник часто включає реєстр та різноманітні мовні відповідники. Створення самого реєстру є ключовою задачею, обумовленою метою та призначенням словника, а також пошуком еквівалентів у перекладі, що можуть точно передати семантику реєстрового терміну.

У процесі утворення реєстру стає значущим завданням, але водночас представляє собою складність у виборі найбільш вживаної термінології, що охоплює необхідний мінімум лексики для результативного перекладу текстів у відповідній галузі. Порушується проблема визначення критеріїв для коректного відбору термінів, і в цьому контексті лінгвісти часто розглядають такі аспекти, як семантична цінність

термінів, частота вживання, тематична належність, повнота охоплення понять та сполучуваність. За висловом К. Селівестрової, формування списку термінів певної мови, значення яких потрібно передати іншою мовою, лишається однією із ключових проблем у створенні двомовних словників [14, с. 25].

Однією з ключових аспектів укладання термінологічного словника є метод передачі значень термінів однієї мови за допомогою іншої. Багато аспектів перекладу не можна належним чином висвітлити виключно за лінгвістичними засобами. З частотою для ретельного вивчення термінології доводиться залучати фахівця у відповідній галузі. Важливим є, щоб еквіваленти до конкретних термінів однієї мови були належним чином адаптовані для використання в перекладі термінів іншої мови. У статті вказується, що при створенні словників науковці Львівського державного університету фізичної культури використовували різні підходи до перекладу, такі як:

- Підбір еквівалентів;
- Транскодування;
- Передавання значень термінів синонімами, запозиченими словами, описовим перекладом (у випадку відсутності лексичних еквівалентів).

У контексті укладання термінологічних словників виникає застереження щодо необов'язковості включення всіх можливих еквівалентів до конкретного терміну. Зауважується, що обрані значення повинні відображати використання терміну у конкретному тексті або дослідженні. На даному етапі роботи над укладанням словника проводиться форматування словникових статей, кожна з яких включає термін та його відповідник українською мовою, лексико-граматичний коментар, структурні моделі вживаних складних термінів та термінологічні зв'язки [26].

Необхідно підкреслити важливість словникової статті в контексті укладання словника. Словникова стаття представляє собою мікротекст, який виходить за межі строгої семантики та часто відображає суб'єктивне та авторське розуміння певного слова [26]. Розмір такої статті безпосередньо залежить від рівня знань та компетентності автора в конкретній галузі.

Це знову підтверджує актуальність питання створення термінологічних словників, яке залишається невирішеним та недослідженим. Таким чином, у

майбутньому методи та принципи укладання словників чи глосаріїв можуть бути розширені чи навіть переглянуті.

Оскільки тема термінологічних словників чи глосаріїв залишається актуальною, моя робота включає окремий розділ, присвячений цьому питанню. Перед укладанням глосарію важливо виокремлювати лексику, зазначаючи, що глосарій включає в себе відповідні терміни, скорочення або аббревіатури. Важливо відзначити, що всі терміни у глосарії повинні бути в алфавітному порядку.

У моєму двомовному глосарії містяться терміни, а також їх визначення англійською та українською мовами. Перед початком роботи я визначила глоси, які будуть включені до глосарію. Зараз можна оглянути терміни, які були використані при складанні глосарію для текстів, що піддавалися дослідження:

- air compressor
- air flow
- air pressure
- bit type
- borehole
- break-out table
- central lubrication system
- certification
- chassis
- crawler type two speed undercarriage
- DEF fluid tank
- diesel engine
- diesel engine fuel tank
- drainage filters
- drill
- drill hole depth
- drilling depth
- drilling rig
- drilling Speed
- drilling Way
- DTH technology
- durable
- dust collector
- electric combined inclination
- electric fuel filling pump
- electric heated seat
- electric pump for filling hydraulic oil
- exported package
- extinguisher system
- fast fuel filling system
- fast rod-handling system
- feed-system

- fire extinguisher
- genuine parts
- ground clearance
- halogen work light
- hauling speed
- heavy duty chain feeding system
- height of mast
- HMP-300
- HS Code
- hydraulic oil tank
- hydraulic support leg
- hydraulic tube
- impact stroke
- impactor
- laser receiver
- LED work lights
- lifetime of equipment
- lifting capacity of Hoist
- load capacity of mast
- lubrication tank
- manually or automatic ansul fire
- market Detection
- max ambient temperature
- max.Weight of drill bit
- metric
- number of filter elements
- outlet socket
- production capacity
- protection hand
- protective plate
- rate of impact
- reverse camera with cabmounted monitor
- rig
- robust compressor
- rock stratum
- rotary head
- rubber vibration dampers
- steel
- suction hose diameter
- thread lubrication
- toe-hole drilling
- track oscillation
- traction force
- trademark
- tramming speed
- transport package
- truck mounted
- two-stage screw type compressor
- versatile
- warranty
- wide feed foot
- wire Rope

На даний момент можливо ознайомитися з сегментом глосарію, створеного на основі текстів, що були предметом дослідження, а саме — інструкції з веб-порталу, спрямованого на продаж гірничого обладнання та брошури.

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ ДО ГІРНИЧОГО ОБЛАДНАННЯ

Aa	
Bb	
A bit type	
<p>Тип долота: долото - інструмент для видовбування отворів, заглиблень і т. ін.; Різальна частина культиватора для проплювання і розпушування в міжряддях ґрунту.</p> <p>A bit - a tool for hollowing out holes, recesses, etc.; a cutting part of the cultivator for weeding and loosening in the soil between rows.</p>	
Borehole	
<p>Свердловина - глибокий, вузький круглого перерізу отвір у ґрунті, зроблений буровим інструментом.</p> <p>A borehole - a hole drilled in the earth, as for the purpose of extracting a core, releasing gas, oil, water, etc.</p>	
Cc	
Certification	
<p>Сертифікація – це підтвердження «третьою стороною», що вимоги дотримані, наприклад: міжнародні стандарти, галузеві специфікації чи технічні правила.</p> <p>Certification - the process of earning an official document, or the act of providing an official document, as proof that something has happened or been done.</p>	
Chassis	
<p>Шасі - рама або рейка, по якій лафет рухається вперед і назад; рама, колеса і механізми автомобіля, на які спирається кузов.</p> <p>Chassis - the frame or railway on which a gun carriage moves backward and forward; the frame, wheels, and machinery of a motor vehicle, on which the body is supported.</p>	

Dd	
Drill (verb)	
<i>Бурити - свердлити ґрунт або гірську породу спеціальним інструментом.</i>	
<i>To drill - to make a hole in something using a special tool.</i>	
Drill Hole Depth	
<i>Глибина свердловини – це відстань від поверхні землі до водоносного шару.</i>	
<i>Drill Hole Depth - is the distance from the ground surface to the aquifer.</i>	
Drilling depth	
<i>Глибина буріння – максимальна глибина свердловини, яку можливо утворити за допомогою спеціальної техніки.</i>	
<i>Drilling depth - the maximum depth of a well that can be created using special equipment.</i>	
Drilling rig	
<i>Бурова установка - комплекс машин і механізмів, який призначений для буріння та кріплення свердловин. За способом монтажу і транспортування.</i>	
<i>Drilling rig - a set of machines and mechanisms designed for drilling and fixing wells. By method of installation and transport</i>	
Drilling Speed	
<i>Швидкість буріння - показник, що характеризує ефективність роботи долота й показує темп заглиблення стовбура свердловини за час механічного буріння та спуско-підіймальних операцій.</i>	
<i>Drilling Speed - is an indicator that characterises the efficiency of the bit and shows the rate of wellbore penetration during mechanical drilling and running-in operations.</i>	
Drilling Way	
<i>Спосіб буріння - процес створення бурової свердловини, шпура, дудки, ствола шахти шляхом руйнування порід. Основний спосіб буріння – механічний, рідше використовується гідравлічний, термічний та ін.</i>	
<i>Drilling Way - the process of creating a drill hole, borehole, hornpipe, shaft by breaking rocks. The main method of drilling is mechanical, while hydraulic, thermal, etc. are less commonly used.</i>	

Durable	
<p>Міцний, довгостроковий - здатні прослужити і використовуватися протягом тривалого часу без пошкоджень.</p> <p>Durable - able to last and be used for a long time without becoming damaged.</p>	
Ee	
Electric heated seat	
<p>Сидіння з підігрівом працюють завдяки нагрівальному елементу - довгій смужці матеріалу, виконаній у вигляді резистора. Роль резистора полягає в тому, щоб перешкоджати проходженню електричного струму. Коли електричний струм проходить через нього, він перетворює енергію на тепло, яке поширюється по сидінню і зігріває пасажирів.</p> <p>Electric heated seats operate through a heating element, a lengthy material strip designed as a resistor. The resistor's role is to impede the electrical current's flow. As the electric current passes through it, it transforms energy into warmth, spreading across the seat to provide warmth to the occupant.</p>	
Ff	
Gg	
Hh	
Hauling speed	
<p>Швидкість пересування – це максимальна швидкість транспорту, з якою він може пересуватись. Вимірюється у км/год.</p> <p>Hauling speed- is the maximum speed at which the vehicle can move. It is measured in km/h.</p>	
Height of mast	
<p>Щогла - Висотна споруда (стовп, тичка, металева або залізобетонна конструкція і т. ін.), що має різне технічне призначення (для підвішування ліній електропередач або сигналізації, установлення радіоантен тощо).</p> <p>Висота щогли – максимальна висота вищезгаданої споруди.</p> <p>Height of mast - is the maximum height of the aforementioned structure.</p>	
HMP-300	

HMP-300 – серія та номер обладнання.	
HS Code	
<p>HS Code - це міжнародна гармонізована система кодування товарів, яка практично повністю збігається з ТН ЗЕД («товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності»).</p> <p>HS Code - is an internationally harmonised commodity coding system that almost completely coincides with the commodity nomenclature of foreign economic activity.</p>	
Ii	
Impactor	
<p>Ударний елемент – елемент механізму за допомогою якого відрувається руйнування певної гірської породи (у нашому випадку ґрунту).</p> <p>Impactor - an element of the mechanism by which the destruction of a certain rock (in our case, soil) is prevented.</p>	
Jj	
Kk	
Ll	
Lifting capacity of Hoist	
<p>Вантажопідйомність (підйомника) - 1) Здатність механізму підняти вантаж максимальної для нього ваги. 2) Найбільше навантаження, на яке розрахований механізм.</p> <p>Lifting capacity of Hoist - 1) The ability of a mechanism to lift a load of its maximum weight. 2) The largest load for which a mechanism is designed.</p>	
Load capacity of mast	
<p>Вантажна стріла — судновий вантажний пристрій у вигляді балки-укосини, шарнірно закріпленої нижнім кінцем на щоглі або колоні, а верхнім кінцем підвішеної на тросі. Вантажопідйомність стріли зазвичай не перевищує 10 т, у великогажних — 300 т.</p> <p>A cargo boom is a ship's loading device in the form of a jib beam, hinged at the lower end to a mast or column and suspended from a cable at the upper end. The lifting capacity of a boom usually does not exceed 10 tonnes, with heavy-duty booms</p>	

reaching 300 tonnes.	
Mm	
Market Detection	
<p><i>Ринок збуту – будь-який економічний простір для пропозиції товарів і послуг, що є кінцевою метою господарської діяльності підприємства.</i></p> <p><i>Market Detection - is any economic space for the supply of goods and services, which is the ultimate goal of an enterprise's business activity.</i></p>	
Max.Weight of drill bit	
<p><i>Максимальна вага свердла - максимальна вага свердла (робочої частини долота), яка може використовуватись бурильним механізмом.</i></p> <p><i>Max.Weight of drill bit - maximum weight of the drill bit (working part of the bit) that can be used by the drilling machine.</i></p>	
Nn	
Oo	
Pp	
Production Capacity	
<p><i>Виробнича потужність - Максимальна кількість продукції, котру можна виробити за оптимальних технічних, організаційних та економічних умов.</i></p> <p><i>Production Capacity - The maximum number of products that can be produced under optimal technical, organisational and economic conditions.</i></p>	
Qq	
Rr	
Rock stratum	
<p><i>Шар гірських порід – основна форма залягання осадових гірських порід.</i></p> <p><i>Rock stratum - the main form of sedimentary rocks.</i></p>	
Rubber vibration dampers	
<p><i>Гумові віброгасники поглинають енергію і стримують вібрації, перетворюючи і вивільняючи енергію в змінній формі. Ці властивості роблять гумові гасителі вібрації поширеним вибором для пом'якшення вібрацій, що виникають в електронних пристроях і машинах.</i></p>	

<p>Rubber vibration dampers absorb energy and contain vibrations by converting and releasing the energy in an altered form. These damping attributes make rubber vibration dampers a common choice for mitigating vibrations produced in electronic devices and machinery.</p>	
Ss	
Steel	
<p><i>Сталь - міцний метал, який є сумішшю заліза і вуглецю, що використовується для виготовлення речей, які потребують міцної конструкції, особливо транспортних засобів і будівель.</i></p> <p>Steel - a strong metal that is a mixture of iron and carbon, used for making things that need a strong structure, especially vehicles and buildings.</p>	
Tt	
Trademark	
<p><i>Торгова марка – назва або символ на продукті, який вказує на те, що він виготовлений певною компанією і не може бути використаний іншими компаніями без дозволу.</i></p> <p>Trademark - a name or symbol on a product that shows it was made by a particular company, and that it cannot be used by other companies without permission.</p>	
Tramming speed	
<p><i>Швидкість трамбування - це швидкість, з якою гірничий транспортний засіб, такий як трамвай або човник, пересувається в межах шахти, зазвичай транспортуючи матеріали або обладнання з одного місця в інше. Це важливий фактор у гірничих роботах, що забезпечує ефективне переміщення ресурсів всередині шахти.</i></p> <p>Tramming speed refers to the velocity at which a mining vehicle, like a tram or shuttle car, travels within a mine, typically transporting materials or equipment from one location to another. It's an essential factor in mining operations, ensuring efficient movement of resources within the mine.</p>	
Transport Package	

Транспортна упаковка - Транспортна упаковка використовується для транспортування товарів між окремими торговими партнерами і, як правило, застосовується в секторі B2B (бізнес для бізнесу). Вона захищає продукцію від пошкоджень, погодних впливів і допомагає забезпечити її безпечне транспортування.

Transport Package - Transport packaging is used to transport goods between individual trading partners and is generally used in the B2B (business-to-business) sector. They protect products from damage, weather influences and help to ensure that the products can be transported safely.

Truck Mounted

Автонавантажувач – машина для навантажування, розвантажування і переміщення вантажів, встановлена на автомобільному ході.

Автонавантажувач належить до підйомно-транспортних видів машин.

Truck Mounted - a machine for loading, unloading and moving loads, mounted on a motorised track. A forklift truck is a type of lifting and handling machine.

Uu

Vv

Ww

Warranty

Гарантія - порука в чомусь, забезпечення чого-небудь.

Warranty - a guarantee of something, provision of something.

Wire Rope

Дротяна мотузка – це складний механічний пристрій, який має багато рухомих частин, що працюють в тандемі для підтримки та переміщення об'єкта або вантажу. У вантажопідйомній та такелажній промисловості канат кріпиться до крана або підйомника і оснащується шарнірами, кайданами або гаками для кріплення до вантажу і його контрольованого переміщення.

Wire rope is a complex mechanical device that has many moving parts all working in tandem to help support and move an object or load. In the lifting and rigging

industries, wire rope is attached to a crane or hoist and fitted with swivels, shackles or hooks to attach to a load and move it in a controlled matter.

Xx

Yy

Zz

ОДИНИЦІ ВИМІРЮВАННЯ:

kg – кг (кілограм)

Km/h – км/год (швидкість)

kw – кв (кіловат)

M – м (метр)

m/Day – м/день (кількість м за 1 день)

mm – мм (міліметр)

set/Year – один./рік (виробнича потужність за 1 рік)

Time/min – час/хв

Ton – тон

РОЗДІЛ 3

ТЕХНІЧНИЙ ТЕКСТ У ПЕРЕКЛАДІ: ПРОЦЕС І АДАПТАЦІЯ

Технічні тексти не лише становлять інструкції, де описуються різні процеси та характеристики, але й включають начальну літературу, підручники та описи ключових аспектів роботи у конкретній технічній сфері. Важливо визначити, що для розвитку та дослідження різних аспектів в Україні необхідно акцентувати увагу на освіті, яка є фундаментом для майбутніх досліджень, наукових праць і дисертацій. Зв'язок з темою моєї роботи полягає у тому, що питання технічних текстів та їх перекладу залишається недостатньо дослідженим, а наявна література зазнає дефіциту. Підручники з гірничої справи та інших технічних галузей часто перекладаються з іноземних мов, оскільки існуючі матеріали здебільшого ґрунтуються на знаннях, отриманих у попередні століття.

Для вивчення даного питання, я взявся за латинський підручник «GEORGII AGRICOLAE DE RE METALLICA LIBRI XII. 1506» та його англійський переклад 1912 року. Крім того, аналіз та порівняння проводитимуться на основі україномовного перекладу професорів Володимира Білецького та Геннадія Гайки (див. додаток А і додаток Б). Також планується дослідити переклади текстів з посібника Л. М. Черноватого та О. В. Ребрія «ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ» (див. додаток В).

Мій аналіз почнеться з вивчення матеріалів з посібника, який представляє собою компіляцію завдань, спрямованих на підвищення ефективності навчання перекладу для майбутніх фахівців і перекладачів у науково-технічних галузях. У своїй роботі я акцентую увагу на розділі «Unit 1. Coal», зокрема на циклі 1, що стосується тексту вправи 1, та циклі 2, пов'язаному з текстом вправи 2 (див. додатки Г і Д).

Аналізуючи текст, відзначаємо його насиченість різноманітними термінами, такими як "coal," "rock strata," "coal seams," "brown coal," тощо. Очевидно, що текст належить до технічного жанру, а саме гірничої справи, оскільки використовується специфічна гірнична термінологія, яка має відповідники в українській мові, такі як "вугілля," "гірські пласти," "вугільні пласти," "буре вугілля."

Щодо структури речень, відзначається, що в англomовному тексті речення є більш розгорнутими, складаються з декількох частин, об'єднаних сполучниками. З протилежного боку, український переклад передає той же зміст двома окремими реченнями, що свідчить про зовнішнє членування висловлювань. Це членування простежується у всьому тексті, розпочинаючи від першого речення (див. рис. 3.24). Причина цього вибору може бути в тому, що в більшості випадків легше розуміти прості, короткі речення, ніж змушувати читача перечитувати одне довге та складне речення, особливо, якщо виникає потреба у повторному прочитанні для повного розуміння.

ТЕХТ 1	ТЕКСТ 1А
<p>Coal (1) is a combustible (2), sedimentary (3) organic rock (4) (composed primarily of carbon (5), hydrogen (6) and oxygen (7) formed from vegetation (8), which has been consolidated (9) between other rock strata (10) to form coal seams (11), and altered by the combined effects (12) of microbial action (13), pressure(14) and heat (15) over a considerable time period. Coal is the altered remains (16) of prehistoric (17) vegetation, that originally accumulated (18) as</p>	<p>Вугілля (1) – це займиста (2), осадова (3) органічна порода (4), що складається переважно з вуглецю (5), водню (6) та кисню (7). Воно утворюється внаслідок того, що рослинність (8), затиснута між шарами (10) інших порід, ущільнюється (9) й формує вугільні пласти (11). Протягом істотного періоду часу ця рослинність змінюється внаслідок сукупного впливу (12) мікробактеріальних процесів (13), тиску (14) й тепла (15). Вугілля – це змі-</p>

Рисунок 3.24 Фрагмент адаптованого технічного тексту гірничої справи

Щодо вищезгаданого висловлення, хочу звернути увагу на той факт, що під час перекладу на українську мову для досягнення більшого розуміння додаються деякі слова. Наприклад, у другому реченні зазначено, що "Воно утворюється внаслідок того, що рослинність." У той час як оригінал англійською просто говорить "formed from vegetation." Таким чином, спостерігається лексична трансформація, зокрема додавання слів. Очевидно, що відбувається повна перебудова слів, що свідчить про відсутність дослівного відтворення у перекладі речення. Це явище можна виявити і в подальшому тексті.

У тексті розміщено вставні конструкції, які конкретизують певні терміни. Наприклад, "Earth's crust" або, як вказано в перекладі, "зміщення земної кори." Вставна конструкція в обох текстах роз'яснює, що це є "tectonic movements" або

тектонічні зміщення відповідно. Також на рисунку 3.25 можна помітити, що автор українського перекладу для англомовного терміну вказав його український еквівалент, сприяючи кращому розумінню читачами його значення.

<p>additional changes in the lignite, progressively increasing its maturity and transforming it into the range (38) known as sub-bituminous coals (39). As this process continued, further chemical and physical changes occurred until these coals became harder and more mature, at which point they are classified</p>	<p>органічною “зрілістю” (36). Протягом багатьох наступних мільйонів років постійний вплив (37) температури й тиску спричинили нові зміни лігніту, постійно покращуючи його зрілість і перетворюючи його на той вид вугілля (38), який називають напівбітумінозним (39) або чорним лігнітом (39а).</p>
---	---

Рисунок 3.25 Фрагмент адаптованого технічного тексту гірничої справи

При аналізі перекладу наступного тексту (див. додаток Д) виявлено випадки, коли одному україномовному терміну відповідає кілька варіантів у англійській мові. Це свідчить про необхідність у перекладі враховувати різні значення слів та їх контекстуальне використання. Наприклад, слово "освітлення" українською має кілька варіантів у англійській мові: "street lighting" – вуличне освітлення та "home illumination" – освітлення житла. Отже, важливо ретельно вивчати різні значення та враховувати синоніми при перекладі, зокрема з української на англійську.

Ще однією характеристикою технічного тексту є використання пасивних конструкцій, що спостерігається у розглянутих текстах. Наприклад, "was displaced," "has been used," "has been converted," "was extensively used." Важливо відзначити, що пасивні конструкції часто активізуються під час перекладу.

Звертаю увагу на рисунок 8, зокрема на останнє речення. Перекладач врахував наявність точного україномовного еквівалента для терміну "sub-bituminous coals" – "напівбітумінозне вугілля," однак додав важливу інформацію про існування ще одного українського відповідника – "чорний лігніт."

Також варто відзначити переклад слова "range", оскільки воно має багатозначність і означає "від і до". Для кращого розуміння використовувалася інформація з Cambridge Dictionary, де відзначено різні значення цього терміну. При його використанні важливо враховувати контекст тексту, оскільки кожен випадок

використання може мати своє власне значення. Такий підхід до кожного слова з кількома значеннями дозволяє уникнути неправильних або абсурдних перекладів.

Важливим аспектом роботи перекладача над цими технічними текстами є виділення та нумерація гірничої термінології, що спрощує роботу студентам та допомагає знайти потрібні відповідники швидше.

Поглянемо на інший підручник та проведемо його аналіз. Обрання цього тексту обумовлене тим, що він представляє собою маніфест гірників світу та є основою гірничої справи для багатьох. Цей видання відіграло ключову роль у розвитку гірничої справи, а його вплив розповсюджується й на інші галузі знань, такі як філософія, природничі науки та інженерія в епоху Відродження. Актуальність твору Г. Агріколи в наш час зумовлена не тільки історичними перспективами, але й залишається актуальною для сучасної гірничої справи в теоретичному та практичному плані. Слід відзначити, що це видання вважається першим технічним підручником, а його вплив виявився на мовні області, такі як німецька, французька та інші європейські мови, де праця була перекладена після німецькомовного видання у 1557 році [20].

Англійський переклад даної книги був випущений у 1912 році, і перекладачем виступав гірничий інженер, майбутній 31-й президент Сполучених Штатів Америки, Герберт Гувер, який вважав цей твір своєю життєвою працею. Це одна з причин, чому я обрала цей підручник. Додатковою важливою обставиною є можливість порівняти український переклад з англійською мовою, яка залишилася більш стійкою і незмінною, не піддаючись такому сильному впливу розвитку техніки та суспільства, як сучасна мова.

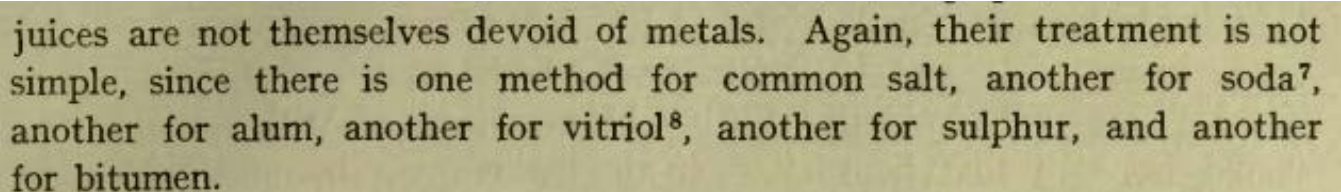
Почну з аналізу того, що у цьому перекладі помітно менше випадків трансформації складних речень на прості. Іншими словами, якщо речення в англійській версії складається з декількох частин, то в українській версії воно залишається подібним.

Однак часто виявляються зміни в самій структурі речень. Наприклад, у реченні "Furthermore, there are many arts and sciences of which a miner should not be ignorant" ми спостерігаємо конструкцію "there are", а також модальне дієслово

"should". Український переклад, проте, відрізняється, оскільки ці конструкції повністю відсутні. Таким чином, український переклад звучить наступним чином: "Гірнику, крім того, не можна бути необізнаним і в багатьох інших мистецтвах і науках". Сенс перекладу передано повністю, але речення було повністю переформульоване та перефразоване.

При вивченні тексту можна виявити термін "рудодокопи", який у оригіналі подається як "diggers". Однак при перегляді різних онлайн-словників виявляється невелика варіація в перекладі цього слова. Більшість джерел вказують на трактування його як звичайного землекопа, хоча, здається, його перекладають як того, хто видобуває руду. Зауважте, що у сучасній англійській мові термін "руда" вказується як "ore". Такий варіант перекладу досить часто зустрічається в різних джерелах. Це може свідчити про те, що при перекладі автор, ймовірно, врахував загальний зміст книги, оскільки саме рудодокопам буде приділено багато сторінок у цьому маніфесті.

Важливо відзначити, що в англійському варіанті книги з перших сторінок вже зустрічаються пояснення (зноски), що може свідчити про те, що на початку ХХ століття не всі терміни і поняття, що використовувалися в цьому підручнику, були широко розповсюджені і вже були добре зрозумілими. Це може пояснювати необхідність додаткового роз'яснення. Наприклад, розглянемо термін "soda" (див. рис. 3.26).

juices are not themselves devoid of metals. Again, their treatment is not simple, since there is one method for common salt, another for soda⁷, another for alum, another for vitriol⁸, another for sulphur, and another for bitumen.

Рисунок 3.26 Використання терміну *soda* у технічному тексті

Усім нам відоме сучасне значення цього терміну. Якщо ми почуємо слово "soda" на вулиці, то безперечно розуміємо, що мова йде про газовану воду. Однак у підручнику автор надав цьому терміну трохи відмінне тлумачення (див. рис. 3.27).

⁷*Nitrum*. The Ancients comprised many salts under this head, but Agricola in the main uses it for soda, although sometimes he includes potash. He usually, however, refers to potash as *lixivium* or salt therefrom, and by other distinctive terms. For description of method of manufacture and discussion, see Book XII., p. 558.

Рисунок 3.27 Пояснення терміну *soda* та його значення у тексті

Раніше було зазначено, що при перекладі технічної літератури важливо, щоб читач розумів всі аспекти, використовувалася потрібна термінологія, і що перекладач може вносити зміни в речення, трансформуючи їх, головне – зберігати сутність. Це вірно. Проте, у цьому конкретному випадку, перекладачеві довелося також зберігати манеру автора та його стиль, що робить переклад технічних документів та підручників трошки відмінним. Це аспект, який потрібно враховувати.

Основною вимогою при перекладі технічних текстів є висока точність вживання термінів. У цьому підручнику ця точність була збережена, хоча часто речення претерпівали значні трансформації. Можливо, це було вплинуте тим, що україномовний варіант формувався не тільки на основі англійського перекладу, а й з використанням багатьох інших мов, таких як польська та французька. У такому випадку важко уникнути впливу різних мовних структур на структуру речень.

Варто відзначити, що при перекладі технічних текстів необхідно утримуватися від використання емоційності, як у художніх текстах, оскільки це може повністю спотворити основне значення, і, в результаті, викликати непорозуміння під час використання перекладу. Іншими словами, технічному тексту притаманне поняття нейтрального стилю. Аналізуючи будь-яку сторінку цього підручника, відчувається, що це правило дотримується точно. Однак О. В. Федоров висловлює думку: "Поняття якогось «нейтрального» стилю, тобто стилю, який позбавлений образності, емоційності, є відносним, оскільки саме відсутність цих рис є виразною, хоч і негативною стилістичною ознакою... це виявляється у наявності та позитивно характеризує цю ознаку" [28, с. 227— 228]. Читаючи будь-яку сторінку даного підручника, можна відчути, що це правило дотримується точно.

У досліджуваному підручнику виявлені всі вищезгадані аспекти, оскільки

протягом багатьох століть він слугував базовим практичним посібником для гірників та студентів різних навчальних закладів. Великий Гете висловився про Аґріколу так: "Він розгадував таємниці гір, володів гірничим мистецтвом, відкривав важливі корисні копалини, вивчав, обробляв і очищав їх, роблячи корисними для людських потреб. Дотепер ми захоплюємось його творами, де сконцентровані усі старі й нові знання з гірництва та металургії. Ці твори залишені нам як чудовий дарунок" [1].

Ще однією характеристикою технічного тексту, яка виявляється у даному матеріалі, є використання службових частин мови. У англійській мові їх п'ять: артикль, частка, сполучник, прийменник і вигук. В даному тексті найчастіше використовуються артиклі, сполучники та прийменники, які зустрічаються майже у кожному реченні.

Щодо термінів, використаних у даному тексті, варто відзначити, що у більшості випадків існують українські еквіваленти для всіх англійських термінів. Наприклад, основним та найбільш використовуваним словом "гірник" в англійському варіанті є "the miner", а інші приклади включають:

- "Мінерали" - "minerals"
- "Пологийтий" – "slopping"
- "Гірські копалини" - "mining products"

Проте, у процесі подальшого читання підручника, виявляється кілька випадків, коли термін "руда" перекладається як "mining products". Це може бути обумовлено тим, що перекладач, знаючи зміст усього підручника, акцентував увагу на тому, що розглядалося найбільше. Однак такий підхід може призвести до втрати різноманітності вживання різних термінів, які вказують на різні матеріали. Навіть термін "mining products" іноді перекладається як "корисні копалини", хоча в словниках "копалина" визначається як "mineral".

Характеристичними рисами наукового і технічного стилю є інформативність, логічність, точність, об'єктивність, ясність та зрозумілість. Також виділяються ознаки, такі як предметність, узагальнення, однозначність, лаконічність, доказовість, переконливість і інші. Основними мовними засобами є абстрактна

лексика, символи, обширний термінологічний апарат, схеми, таблиці, графіки, зразки-символи, іншомовні терміни, наукова фразеологія, цитати, посилання, загальноживана лексика, безособовість синтаксису та відсутність прямого вказівки на автора, його уподобань.

Необхідно зазначити, що в підручнику використовується форма першої особи однини, а саме "Я". Це може бути відзначено як особливість, оскільки, перечитуючи інші технічні тексти, крім підручників, такого не помічалось.

У той час, коли підручник писався, створення схем, подібних до сучасних, було неможливим. Таким чином, автори використовували ілюстрації у вигляді малюнків з позначеннями (див. додаток Е). При перекладі всі графічні зображення були збережені, зберігаючи основне значення та інформативність тексту. Проте часто розміщення зображень в українському варіанті не співпадає з англійським, що може призвести до непорозумінь у читача. Це важливо враховувати, оскільки точність, логічність і послідовність є важливими аспектами при перекладі технічних текстів.

Наступним аспектом, який був розглянутий мною, є явище запозичення. У підручнику значна увага приділяється поясненню походження певних термінів, де автор часто зазначає їхнє походження з інших мов. Наприклад, термін "лінії", яким гірники визначали розділення світу, у тексті оригіналу позначався як "directions", і перекладач також вказує на те, як цей термін вживався латинською та грецькою мовами (див. рис. 3.28). У відповідному українському перекладі ця інформація також збережена, але автор виклав її у формі вставної конструкції (див. рис. 3.29).

Now miners divide each quarter of the earth into six divisions ; and by this method they apportion the earth into twenty-four directions, which they divide into two parts of twelve each. The instrument which indicates these directions is thus constructed. First a circle is made ; then at equal intervals on one half portion of it right through to the other, twelve straight lines called by the Greeks *διάμετροι*, and in the Latin *dimetientes*, are drawn through a central point which the Greeks call *κέντρον*, so that the circle is thus divided into twenty-four divisions, all being of an equal size. Then, within the circle are inscribed three other circles, the outermost of which has cross-lines dividing it into twenty-four equal parts ; the space between it and the next circle contains two sets of twelve numbers, inscribed on the lines called “ diameters ” ; while within the innermost circle it is hollowed out to contain a magnetic needle³. The needle lies directly

³The endeavour to discover the origin of the compass with the Chinese, Arabs, or other Orientals having now generally ceased, together with the idea that the knowledge of the lodestone involved any acquaintance with the compass, it is permissible to take a rational

Рисунок 3.28 Особливість запозичення при написанні технічних текстів

Гірники ділять кожен чверть світу на шість частин, отримуючи таким чином 24 напрямки, які вони двічі позначають 12 цифрами. Ці напрямки їм вказує прилад⁸, що влаштовують таким чином. Спочатку креслять коло, потім проводять через середню точку⁹ на однаковій відстані один від одного 12 прямих ліній, що з'єднують протилежні точки кола (греки називають їх “діаметрами”, латиняни – “діаметієнтес”). Прямі розділяють коло на 24 рівні між собою частини. Потім у коло вписують три інших кола і на зовнішньому колі наносять поділки для 24 напрямків. У простір поміж зовнішнім колом і наступним за ним вписують двічі по 12 цифр.

Рисунок 3.29 Особливість запозичення при написанні технічних текстів

Також в цьому розділі можна відзначити, на прикладі першого речення, що перекладач реструктурує кілька речень у складнопідрядне, де частини з'єднані сполучником. При цьому в реченні додається дієприслівниковий зворот.

ВИСНОВКИ

Технічна література є надзвичайно актуальною в сучасному контексті. Підвищення рівня науки та культури є характерною рисою багатьох країн, включаючи Україну. Проте моя дослідницька робота привертає увагу до питання, яке потребує більшої уваги та глибшого розгляду. Упродовж багатьох років українська мова перебувала під впливом комуністичного режиму та радянської влади, що викликало занепад україномовної культури та науки. Більшість літератури, навчальних матеріалів, дисертацій та наукових праць були складені російською мовою. Це призвело до недостатньої кількості глосаріїв, термінологічних словників для галузі гірництва українською мовою, та й для багатьох інших сфер, які зараз активно розвиваються в Україні. Більшість вчених, що займалися дослідженнями у цій області, також публікували свої роботи у радянських наукових виданнях російською мовою. Це ще раз підкреслює актуальність та важливість питання розвитку україномовної термінології, наукових праць та підручників в галузі гірництва.

Під час попередньої фази цієї роботи було визначено серію завдань, спрямованих на детальне вивчення питань, пов'язаних з технічними текстами, термінологічними словниками та глосаріями. Першою задачею було встановлення та аналіз технічних текстів для розкриття їх різноманітності та характеристик. В ході дослідження було виявлено, що технічні тексти використовуються у різних галузях наукової сфери, освіти та наукових працях та дисертаціях. Технічні тексти характеризуються наявністю спеціалізованих термінів, визначень, ілюстрацій, схем та додатків. Головною особливістю технічних текстів є їхній лаконічний та чіткий характер, який підкреслює відсутність в них емоційного компонента, оскільки це може спричинити неточності при перекладі.

Під час роботи було помічено, що дійсно стислість викладу та ясність висловлювання є ключовими стилістичними рисами технічних текстів. Адже усі тексти, які досліджувались не мали зайвої інформації, були структуровані, наповнені термінами та різними видами подання інформації, а саме інформація

подавалась тезами, схемами, таблицями, у вигляді глосаріїв, різних умовних позначень і звичайно у формі простого тексту. Додатково, велика увага приділяється термінології, проте це питання залишається недостатньо дослідженим через обмежену кількість термінологічних словників і глосаріїв. Задачі написання текстів технічного стилю полягають у систематизації знань, розкритті світу, представленні результатів досліджень, обґрунтуванні гіпотез, класифікації, поясненні явищ, викладенні матеріалу та наданні наукової інформації громадськості. В процесі огляду різноманітних джерел дослідження було виявлено різні типи технічних текстів, які можуть уключати монографії, статті, реферати, підручники, а також описи, таблиці чи інструкції.

Наступною метою моєї роботи стала глибока експлікація концепцій "термін" та "термінологія", а також систематичний аналіз значення глосаріїв та термінологічних словників, включно з розглядом процесу їх створення. Під час вивчення різноманітних технічних текстів виявилась висока концентрація термінів у цих виданнях. Однак, у контексті перекладу, важливо враховувати відповідність та належність вживання термінів у відповідних сферах, а також їх наявність у глосаріях чи термінологічних словниках. Ця проблема стає надзвичайно актуальною при перекладі технічних текстів між мовами через відсутність укомплектованих та інформативних двомовних термінологічних словників чи глосаріїв, особливо в контексті гірничої справи в Україні.

Проведені дослідження свідчать про часте використання тлумачних чи онлайн-словників, які не є термінологічними, під час наукових досліджень чи перекладу. Це є однією з головних причин неправильного перекладу, оскільки для адекватного перекладу технічних текстів необхідно оперувати спеціалізованими термінами, що належать до конкретної сфери, якою займається перекладач.

У моїх дослідженнях я вивчала питання стосовно глосаріїв, прийшла до кількох висновків, які варто врахувати. По-перше, існує кілька типів глосаріїв, включаючи галузевий, корпоративний та глосарій проектів. У моїй роботі я спрямовувалася на розробку галузевого глосарію, спрямованого на гірничу справу. Проте, під час аналізу глосаріїв виявилось, що ця проблема залишається

недостатньо дослідженою на цей момент і вимагає подальшого вивчення. Це можливий результат того, як розвивалась наука та культура під час минулої епохи, коли Україна була частиною Радянського Союзу.

У рамках своїх досліджень я складала глосарій термінів, що використовувалися в технічних текстах, над якими проводилося дослідження. У процесі створення глосарію, я дотримувалась основних принципів, зокрема: терміни були систематизовані у алфавітному порядку, кожен термін супроводжувався визначенням, також присутні були пояснення скорочень, використаних у тексті. Ця фаза дослідження дозволила знову оглянути питання технічних термінів у галузі гірничої справи, а також виявити відповідники термінів та здійснити пошук та використання різних словників для кращого розуміння термінології. Під час роботи виявилось, що для успішного укладання глосарію потрібно бути компетентним у сфері з якою працюєш. Адже дуже часто потрібно самостійно складати дефініції до глосів через те, що не завжди є потрібна інформація, або визначення тими мовами які потрібні перекладачу.

Після завершення дослідження щодо "Технічних текстів: особливостей створення та перекладу (на прикладі сфери гірничої справи)", виявлено, що галузь гірництва перебуває у стадії інтенсивного розвитку. Тим самим, процеси формування та створення технічних текстів у наш час відбуваються швидше порівняно з минулим століттям. Зараз активно адаптуються багато навчальних матеріалів та інших публікацій, що свідчить про те, що це питання має перспективу в майбутньому. Також спостерігається інтенсивна міжнародна співпраця, що породжує потребу у перекладах. Це стає важливим стимулом для розвитку технічних текстів не лише у сфері гірництва, а й у будь-якій іншій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аґрікола Г. Про гірничу справу XII книг (книги I – VI) / «De Re Metallica» Переклад і редакція В. Білецького та Г. Гайка, Східний видавничий дім, Донецьк 2014, сс. 232)
2. Васильченко В. Термін, термінологія. Цікаві лінгвістичні терміни [Електронний ресурс]. – 309. – Режим доступу до ресурсу: <https://uain.press/blogs/termin-terminologiya-tsikavi-lingvistichni-termini-923680>
3. Визначення ТН ЗЕД коду. Режим доступу до ресурсу: <https://www.tradeatlas.com/uk/page/sho-take-kod-tn-zed-viznachennya-kodu-tn-zed-poshuk-po-kodu-tn-zed>
4. Геологічний онлайн словник. Автор - Вовк Валентин Михайлович – кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент кафедри географії та геоекології Центральноукраїнського (колишнього Кіровоградського) державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
5. «Гірництво» (спеціалізація «Розробка родовищ та видобування корисних копалин») [Електронний ресурс] / Житомир // Житомирська політехніка – Режим доступу до ресурсу: <https://vstup.ztu.edu.ua/bakalavr/184-hirnystvo/>
6. Глосарій: визначення та призначення Джерело інформації: <https://xn--90aamhd6acpq0s.xn--j1amh/teoriya/hlosariy-vyznachennia-ta-pryznachennia> [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://xn--90aamhd6acpq0s.xn--j1amh/teoriya/hlosariy-vyznachennia-ta-pryznachennia/>
7. Досвід удосконалення сучасної української гірничої термінології. [Електронний ресурс] / В. Білецький, А. Загнітко, І. Манець // Харків. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4c9f4f3e-d6ad-49db-a831-8a739f2fcaba/content>
8. Іванова О. В. Основи укладання галузевих глосаріїв. Курс лекцій. [Електронний ресурс] / Київ ЦП «Компринт». – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u137/leksikografiya_ivanova.pdf.

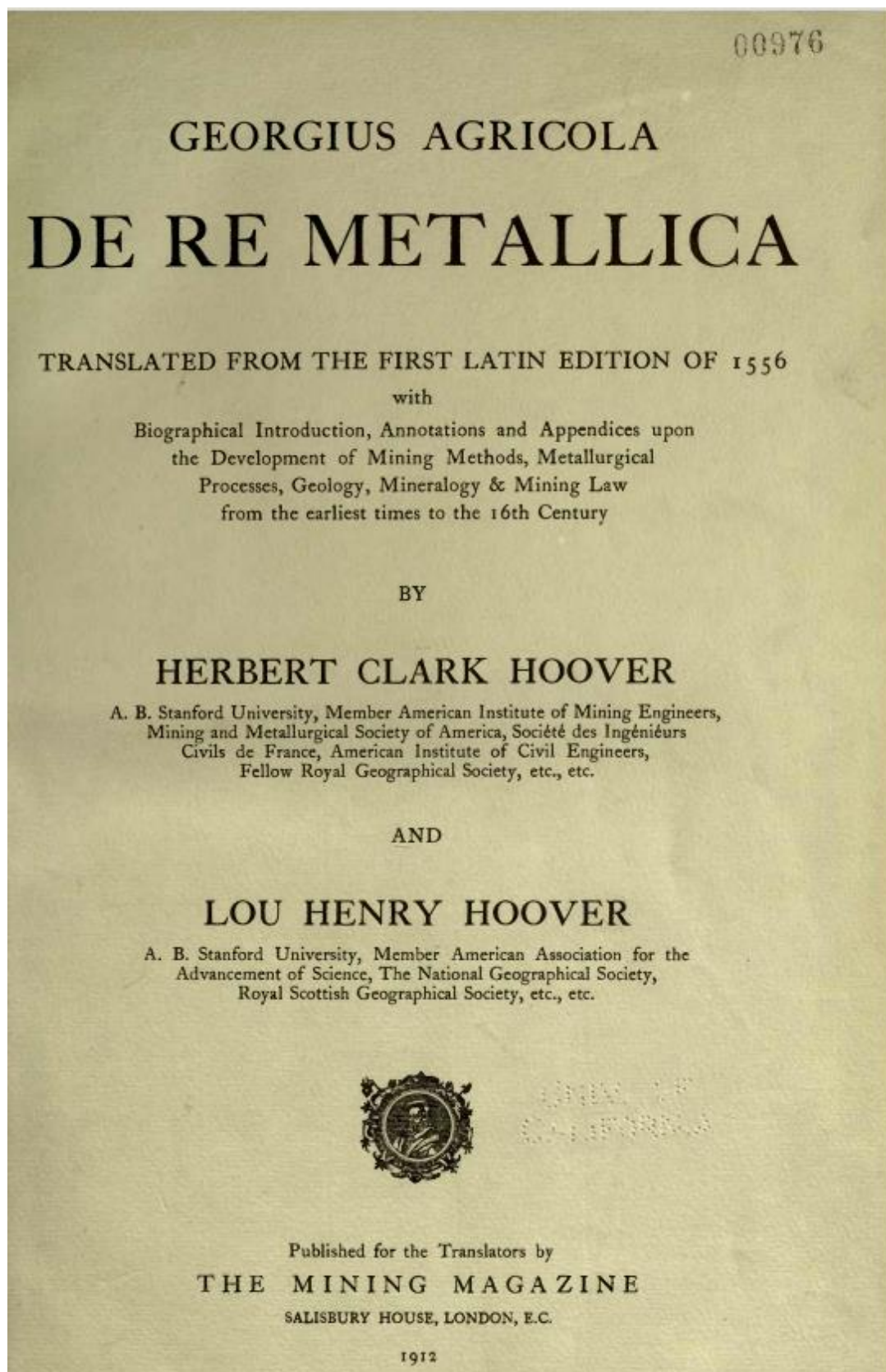
9. Капелюшний В. П. Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс] – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <https://esu.com.ua/article-26188>
10. Колган О. „Гірничі термінологічні Е-словники як нагальна вимова сьогодення” / «Донбаський державний педагогічний університет»
11. Коптілов В. Теорія і практика перекладу – К. : Юніверс, 2003. – 280 с.
12. Кушнерук С.П. Документная лингвистика: учеб. пособ. / С.П. Кушнерук. – Волгоград: ВГУ, 2007. – 313 с.
13. Лекція-5.-Професійна-термінологія-у-фаховій-діяльності, Національний технічний університет України.
14. Лимар І. М. Інформативність у технічному тексті та особливості її передачі при перекладі [Електронний ресурс] – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://confcontact.com/2012edu/tom1/39_Limar.htm.
15. Максимчук В. С. Навчально-методичний комплекс дисципліни спецкурс з основ укладання галузевих глосаріїв [Електронний ресурс] / – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u176/speckurs_z_osnov_ukladannya_galuzevih_glosariyiv.pdf
16. Навіщо потрібен HS код в міжнародній торгівлі? Режим доступу до ресурсу: <https://fialan.ua/ua/news/vagno-znat/navishcho-potriben-hs-kod-v-mizhnarodnij-torgivli/>
17. Наукова стаття розроблена спільно з канд.пед.наук. Кузьменко Н.В. для апробації дипломної роботи на тему "Лексико-семантичні трансформації при перекладі науково-технічних текстів". – 6 лютого 2021.
18. Онлайн-словник - Cambridge online Dictionary. Доступ до ресурсу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>
19. Панько Т.І. Українське термінознавство: підручник / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк – Львів: Світ, 1994.
20. Петренко О. Особливості перекладу тексту науково-технічного стилю [Електронний ресурс] – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7737/1/57.pdf>

21. Селівестрова К.Т. Підготовка галузевих словників: здобутки і особливості методики укладання перекладного словника [Електронний ресурс] / Архіви України: наук.-практ. журнал. 2013. – № 5. – С. 25–62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ay_2013_5_4.pdf
22. Словник української мови - Академічний тлумачний словник (1970—1980)
23. Словник української мови у 20 томах. Режим доступу: <https://slovnyk.me/>
24. Теличко М. В. Етапи укладання термінологічних словників. [Електронний ресурс] / М. В. Теличко // Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4.2/54.pdf>
25. Терміни та професіоналізми, приклади [Електронний ресурс] / Моволюбам. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://l-ponomar.com/terminy-ta-profesionalizmy-pryklady/>
26. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы)/ Федоров А.В - 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая школа, 1983. – 303 с.
27. Феофан Прокопович. Філософські твори. Том II. Натурфілософія. Частина III. Книжка III]Про досконалі, змішані неживі тіла. — Метали, камені та інші. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/procop/proc215.htm>
28. Ян Костін, Особливості науково-технічного тексту, 2014 рік.

ДОДАТКИ

Додаток А

«GEORGII AGRICOLAE DE RE METALLICA LIBRI XII. 1506»

GEORGII AGRICOLAE

DE RE METALLICA LIBRI XII

ГЕОРГІЙ АГРІКОЛА

ПРО ГІРНИЧУ СПРАВУ XII КНИГ

(книги I – VI)

Порівняльний переклад, наукова редакція й коментар

професорів Володимира Білецького та Геннадія Гайка

"Східний видавничий дім"

Донецьк - 2014

UTTU SERIES

ДО 50-РІЧЧЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

ЕНЕРГІЯ | ПРИРОДНІ РЕСУРСИ | ТРАНСПОРТ

За редакцією

Л. М. Черноватого та О. В. Ребрія

Вінниця
Нова Книга
2017

Додаток Г

Цикл 1

Вправа 1. Робота в парах. Студенту А: Читайте вголос англomовний текст. Студенту Б: Читайте вголос переклад українською мовою. Зверніть увагу на лексичні одиниці, які виділені жирним шрифтом.

TEXT 1	ТЕКСТ 1А
<p>Coal (1) is a combustible (2), sedimentary (3) organic rock (4) (composed primarily of carbon (5), hydrogen (6) and oxygen (7) formed from vegetation (8), which has been consolidated (9) between other rock strata (10) to form coal seams (11), and altered by the combined effects (12) of microbial action (13), pressure(14) and heat (15) over a considerable time period. Coal is the altered remains (16) of prehistoric (17) vegetation, that originally accumulated (18) as plant materials (19) in swamps (20) and peat bogs (21). The accumulation (22) of silt (23) and other sediments (24), together with movements (25) in Earth's crust (26) (tectonic (27) movements) buried these swamps and peat bogs often to great depth. With burial (28), the plant material was subjected to elevated temperatures (29) and pressures, which caused physical (30) and chemical changes (31) in the vegetation, transforming (32) it into coal. It was converted (33) into lignite (34) or brown coal (35) – coal types with low organic "maturity" (36). Over many more millions of years, the continuing effects (37) of temperature and pressure produced additional changes in the lignite, progressively increasing its maturity and transforming it into the range (38) known as sub-bituminous coals (39). As this process continued, further chemical and physical changes occurred until these coals became harder and more mature, at which point they are classified</p>	<p>Вугілля (1) – це займиста (2), осадова (3) органічна порода (4), що складається переважно з вуглецю (5), водню (6) та кисню (7). Воно утворюється внаслідок того, що рослинність (8), затиснута між шарами (10) інших порід, ущільнюється (9) й формує вугільні пласти (11). Протягом істотного періоду часу ця рослинність змінюється внаслідок сукупного впливу (12) мікробактеріальних процесів (13), тиску (14) й тепла (15). Вугілля – це змінені рештки (16) доісторичної (17) рослинності, які спочатку відклалися (18) як рослинний матеріал (19) на болотах (20) і торфовищах (21). Накопичення (22) мулу (23) та інших осадових порід (24), разом зі зміщеннями (25) земної кори (26) (тектонічні (27) зміщення) втопили ці болота й торфовища часто на дуже великі глибини. Після його захоронення (28) рослинний матеріал зазнав впливу з боку підвищених температур (29) та тиску, що спричинили фізичні (30) й хімічні зміни (31) в рослинних рештках, обернувши (32) їх на вугілля. Вони перетворилися (33) на лігніт (34) або буре вугілля (35) – сорти з низькою органічною "зрілістю" (36). Протягом багатьох наступних мільйонів років постійний вплив (37) температури й тиску спричинили нові зміни лігніту, постійно покращуючи його зрілість і перетворюючи його на той вид вугілля (38), який називають напівбітумінозним (39) або чорним лігнітом (39а).</p>

14

<p>as bituminous (40) or hard coals (41). Under the right conditions, the progressive increase in the organic maturity continued, ultimately to form anthracite (42).</p>	<p>Упродовж цього процесу відбувалися й інші хімічні й фізичні зміни, аж поки це вугілля не ставало твердішим і зрілішим, перетворюючись на бітумінозне (40) або кам'яне (41). За сприятливих умов органічне дозрівання вугілля тривало, аж до утворення антрациту (42).</p>
--	---

ЦИКЛ 2

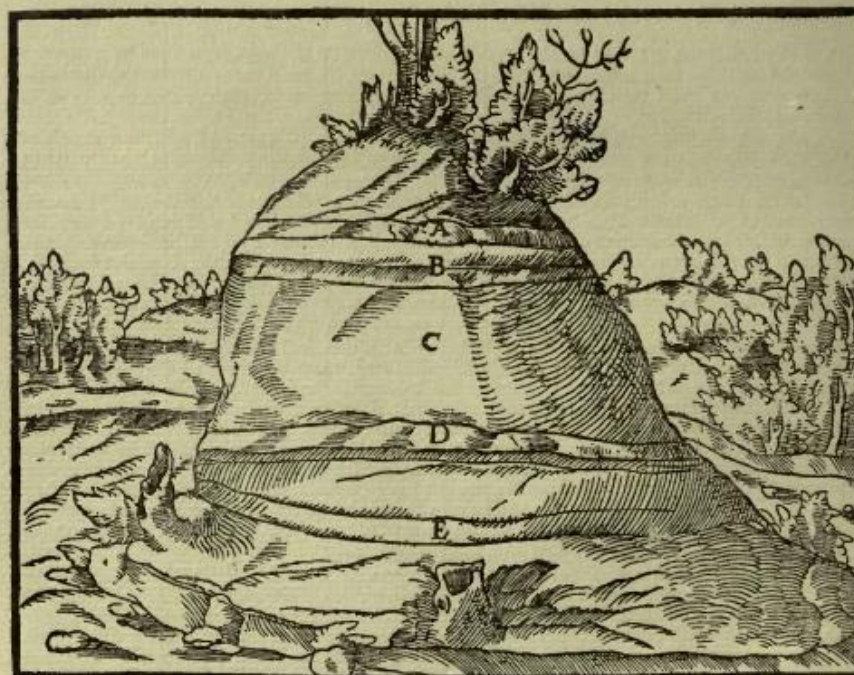
Вправа 1. Робота в парах. Студенту А: Читайте вголос англomовний текст. Студенту Б: Читайте вголос переклад українською мовою. Зверніть увагу на лексичні одиниці, які виділені жирним шрифтом.

16

TEXT 2	ТЕКСТ 2А
<p>Coal has long been used for power generation (1), for the production of metallurgical coke (2), and as a source of various aromatic compounds (3) employed as intermediates (4) in synthesizing (5) dyes (6), solvents (7), and drugs (8).</p> <p>It also has been converted into gases (9) for use as fuel (10). The first such coal gas (11) was manufactured in England in the late 18th century by destructive (12) distillation (13). This type of gas was widely used for street lighting (14) and home illumination (15) until gaslight was displaced by electricity (16), and for heating (17) and gas appliances (18) until it was displaced by natural gas (19).</p> <p>The increasing cost (20) of natural gas in the late 20th century, however, has led to the exploration (21) of both new and old methods for producing gas from coal, among them a process developed in the 1870s in which coal is pulverized (22) and mixed (23) with air and steam (24) at high temperatures.</p> <p>The continuing concern for finding alternative (25) energy sources (26) also has revived interest in the conversion (27) of coal into liquid fuels (28) similar to crude oil (29). A method that has been extensively evaluated (30) involves pyrolysis (31) and hydrogenation (32) – i.e., causing coal to react (33) with hydrogen at high pressures, usually in the presence of a catalyst (34). Coal hydrogenation was extensively used (35) in Germany during World War II, but the process has remained commercially unattractive (36) because its cost is significantly higher than that of producing gasoline (37) from petroleum (38).</p> <p>Since the late 1970s, various other technologies for economical (39) liquefaction (40) of coal have been investigated, particularly in oil-dependent (41) countries possessing extensive coal reserves (42).</p>	<p>Вугілля здавна використовувалося для виробництва електроенергії (1), металургійного коксу (2) та як джерело різноманітних ароматичних сполук (3), які використовуються як проміжний продукт (4) при синтезуванні (5) барвників (6), розчинників (7) та ліків (8).</p> <p>Його також перетворюють на гази (9) для використання як палива (10). Вперше такий вугільний газ (11) було вироблено в Англії наприкінці 18-го століття шляхом деструктивної (12) дистиляції (13). Цей газ широко використовувався для освітлення вулиць (14) та житла (15), перш ніж електроенергія (16) витіснила газ як джерело освітлення, та для опалення (17) й побутових газових приладів (18) до того, як йому на зміну прийшов природний газ (19).</p> <p>Зростаюча собівартість (20) природного газу наприкінці ХХ століття, однак, спричинила відродження зацікавленості у дослідженні (21) як нових, так і старих методів виробництва газу з вугілля. Серед них виявився і процес, розроблений у 1870 роки, в якому вугілля подрібнювали (22) й змішували (23) з повітрям та парою (24) при високих температурах.</p> <p>Зростаюче занепокоєння з приводу пошуку альтернативних (25) джерел енергії (26) відновило інтерес до перетворення (27) вугілля на рідке паливо (28), подібне до сирої нафти (29). Тривалі дослідження (30) стосувалися методу, який використовував піроліз (31) та гідроген(іза)цію (32), тобто примушення вугілля вступати в реакцію (33) з воднем в умовах високого тиску та, як правило, у присутності каталізатора (34).</p> <p>Гідроген(іза)ція вугілля широко використовувалася (35) в Німеччині під час Другої світової війни, але цей процес залишився комерційно непривабливим (36), бо його вартість суттєво вище, ніж вартість виробництва бензину (37) із нафти (38).</p> <p>Починаючи з кінця 1970 років було досліджено інші різноманітні технології для економного (39) перетворення вугілля на ріднину (40), особливо в країнах, залежних від поставок нафти (41), але із значними покладами вугілля (42).</p>

A—Vena profunda. B—Intervenium. C—ANOTHER vena profunda.

A & B—Venae dilatatae. C—Intervenium. D & E—OTHER venae dilatatae.

FlexiROC D55

Surface drill rig for quarrying and mining

FlexiROC D55 hole diameter: 90–152 mm (3.5"– 6")

 Epiroc

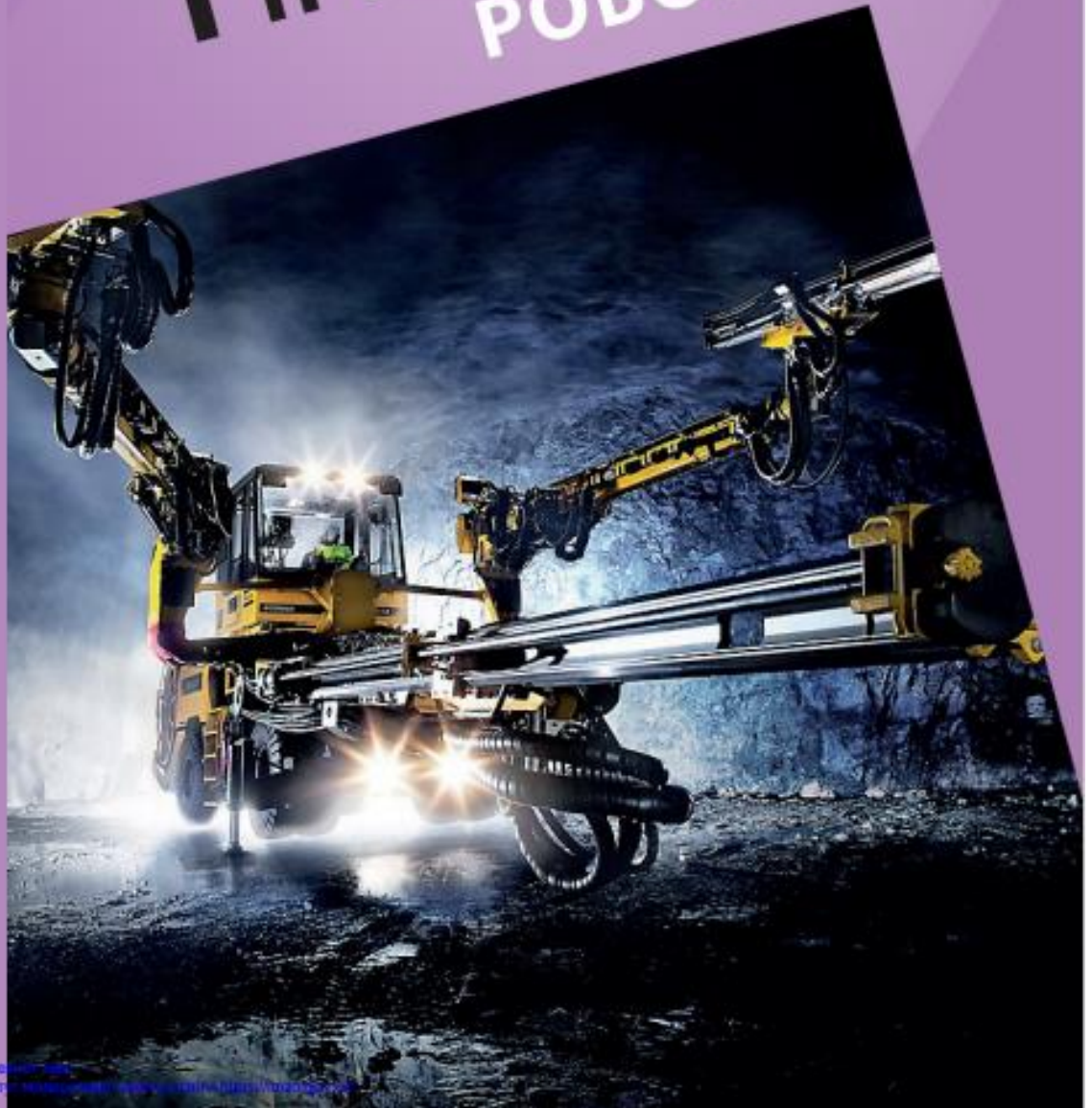
Додаток Ж

2021

В'ячеслав Сиротюк, Юлія Куліченко,
Тетяна Янюк, Тетяна Стойчик,
Василь Тарасов, Микола Перетятко

ГІРНИЧІ РОБОТИ

ГІРНИЧІ РОБОТИ

а в мережі Інтернет за адресою www.institut.gov.ua та Інститут

**Графік роботи
XXVIII наукової викладацько-студентської
конференції «Дні науки»**

15 травня – 19 травня – пленарні засідання, робота учасників конференції у секційних засіданнях.

19 травня – підбиття підсумків:
початок: 18.00
платформа Google Meet за посиланням:
meet.google.com/bvq-rmqw-hwe

**СЕКЦІЯ
«ПРИКЛАДНІ ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УМОВАХ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ»**

Дата проведення: 15 травня 2023 р., 14.10
Місце проведення: ауд. 5 / Google Meet <https://meet.google.com/hzn-rdvs-tof>
Формат: круглий стіл

Голова – Ковальчук Інна В'ячеславівна, декан факультету романо-германських мов, кандидат психологічних наук, доцент.

Секретар – Попчук Марія Анатоліївна, викладач кафедри індосвропейських мов НаУОА.

14. **Новак С.А.**, учениця 9 класу Обласного наукового ліцею в м. Рівне Німецькі прислів'я та приказки про природу та тваринний світ.
15. **Войтюк А.**, студентка 1 курсу магістерського рівня факультету романо-германських мов НаУОА
Особливості перекладу технічних текстів.